

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ İKLİM EYLEMİNİN MERKEZİNE YERLEŞTİRMEK

Franziska Deininger, Andrea Woodhouse, Anne T.
Kuriakose, Ana Gren, Sundas Liaqat

ÖZET

Kadınlar ve dezavantajlı gruplar, sağlık, geçim kaynakları ve eylemlilik de dahil olmak üzere çeşitli boyutlarda iklim değişikliğinden daha fazla etkilenme eğilimindedir. Toplumsal cinsiyet farklılıkları, etkili azaltım ve uyum stratejilerinin önündeki engeller olarak giderek daha fazla görülmektedir. Kadınlar aynı zamanda düşük karbonlu geçişlerin kritik liderleri ve katılımcılarıdır. Bu politika notu, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliğinin nasıl kesiştiğini araştırmakta; toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısına ilişkin programatik deneyimi incelemekte; umut verici giriş noktalarını ve çözümleri tanımlamakta ve kalkınma uygulayıcıları, politika yapıcılar ve işletmeler için öneriler sunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	1
1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE İKLİMİ ANLAMAK	2
Giriş	2
İklim Değişikliğinin Cinsiyete Göre Farklılaşan Etkileri	2
İklim Eyleminin Cinsiyete Göre Farklılaşan Etkileri	4
İklim Konusunda Kadınların Güçlendirilmesi ve Liderlik	5
2. KANIT VE OPERASYONEL DENEYİM	7
Finansman ve Yatırımlar	7
Kurumlar, Politika ve Düzenleme	9
Temel Tematik Alanlar	11
Temel Sektörel Öncelikler	15
Kanıt Toplamada ve Toplumsal Cinsiyet-İklim Bağlantısını Operasyonel Hale Getirmede Mevcut Zorluklar	20
3. İLERİYE BAKMAK: İKLİM EYLEMİNDE KADINLARI İLERİYE TAŞIMAK İÇİN TEMEL ÖNERİLER	22
Stratejik Öneriler	22
Finansman ve Yatırımlar	22
Kurumlar, Politika ve Düzenleme	22
Tematik ve Sektörel Tavsiyeler	23
REFERANSLAR	24

Bu tematik politika notu, Dünya Bankası Grubu Toplumsal Cinsiyet Stratejisi (2024-2030) için analitik bir temel sağlayan bir serinin parçasıdır. Bu seri, toplumsal cinsiyet eşitliği sonuçlarına ilişkin en son araştırma ve bulgulara geniş bir genel bakış sunmayı amaçlamaktadır; temel tematik konuları, umut verici çözümlere ilişkin kanıtları, operasyonel iyi uygulamaları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ve güçlendirmeyi teşvik etme konusunda gelecekteki katılım için kilit alanları özetlemektedir. Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar ve sonuçlar tamamen yazarlara aittir. Dünya Bankası Grubu'nun veya Yönetim Kurulu'nun görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Bu çalışma Franziska Deininger ve Andrea Woodhouse liderliğinde Anne T. Kuriakose, Ana Gren ve Sundas Liaquat'tan oluşan bir Dünya Bankası Grubu görev ekibi tarafından yazılmıştır.

Ekip, bu raporun hazırlanması sürecinde hakem olarak hizmet vermeyi kabul eden ya da rehberlik ve katkı sağlayan aşağıdaki meslektaşlarına teşekkür eder: Margaret Arnold, Leslie Ashby, Debbie Mei Si Bong, Helle Buchhave, Ezgi Canpolat, Nathyeli Acuna Castillo, Sanola Daley, Kamila Galeza, Sherry Goldberg, Gaia Hatzfeldt, Sarah Keener, Elif Kiratli, Nato Kurshitashvili, Aleksandra Liaplina, Amy Luinstra, Craig Meisner, Asyl Undeland, Laura Rawlings ve Brian Walsh.

Toplumsal cinsiyet ve iklim değişikliği birbiriyle yakından bağlantılıdır ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi her iki zorluğun birlikte ele alınmasını gerektirir. İklim değişikliğinin etkileri son derece eşitsizdir: kadınlar ve diğer hassas gruplar, aşırı hava olayları, kuraklıklar, seller, yükselen deniz seviyeleri ve daha yüksek sıcaklıklardan kaynaklananlar da dahil olmak üzere iklim şoklarından ve streslerinden daha fazla etkilenme eğilimindedir. Kadınlar iş, gelir, kaynak, finans ve bilgiye erişimde sistemik dezavantajlarla karşılaştıkları için bu şoklar eşitsiz şekillerde yankılanmaktadır. Bu tür engeller, uyum kapasitelerinin yanı sıra zarar azaltma çözümlerine ve afete hazırlık ve müdahaleye katılımlarını da azaltmaktadır.

Daha yeşil ekonomilere geçiş, kadınların katılımını sağlamak için toplumsal cinsiyeti kapsayıcı politika ve müdahalelerin bilinçli bir şekilde bir araya getirilmesi koşuluyla kadınlar için yeni fırsatlar yaratabilir. Kadınların kayıt dışı katkıları, işgücüne katılımları, ücretlendirilmeleri ve sektörler arasında karar alma güçleri erkeklerinkine göre eşitsizdir. İklim teknolojilerindeki ilerlemeler ve yenilenebilir enerji, iklim-akıllı tarım, sürdürülebilir balıkçılık ve döngüsel üretim süreçlerindeki yeni yeşil işler ve girişimcilik fırsatlarının, toplumsal cinsiyet farklılıklarını gidermek için kasıtlı adımlar atılmadığı sürece kadınlara erkeklerle aynı ölçüde fayda sağlaması olası değildir.

İklim eylemlerinde kadınların güçlendirilmesi, liderlik ve karar alma süreçleri daha iyi sonuçlarla ilişkilidir. Kadınların yerel iklim değişikliği müdahalelerindeki varlığı, daha iyi kaynak yönetimi, koruma sonuçları ve afete hazırlık ile ilişkilidir. Ancak kadınlar, taban düzeyinde karar alma çevrelerinde, proje uygulamalarında, paydaş istişarelerinde ve belediye planlama ağlarında; hükümetlerde ve ulusötesi iklim diyaloglarında; özel sektörde şirket yönetim kurullarında ve üst yönetimde; iklim finansmanında; bilimde, STEM araştırmalarında ve akademiye sistematik olarak yeterince temsil edilmemektedir. Bu durumun kadınların eşit statüsü üzerinde ciddi etkileri olmakla birlikte, yerel bilgi, toplumun harekete geçirilmesi ve katılımı, davranış değişikliği, yenilikçilik ve sorun çözme gerektiren daha kapsayıcı ve etkili iklim eylemlerini de engellemektedir.

Cinsiyet-akıllı ve iklim-akıllı kalkınma müdahalelerinin etkililiğine ilişkin kanıtlar dağınık kalmaya devam etmektedir, ancak eylem ve etkili yaklaşımlar için bazı erken giriş noktaları tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısına ilişkin anlatı, politika çevrelerinde, ulusal iklim yol haritalarında ve iklim finansmanı ve yatırımlarında ilgi görmektedir, ancak bu alanlarda kadın liderliğinin sistematik olarak dahil edilmesi gerekenden uzaktır. Bazı yüksek potansiyelli toplumsal cinsiyet giriş noktaları, yeni ortaya çıkan ancak büyüyen bir programatik deneyim bütünü tarafından desteklenmektedir. Bunlar arasında yeşil işlere ve becerilere erişimin artırılması, uyarlanabilir sosyal güvenlik ağları ve geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi, dayanıklılık ve afet riskinin azaltılmasına yatırım yapılması ve iklim eyleminde cinsiyete dayalı şiddetin (GBV) ele alınması yer almaktadır. Ayrıca, beş temel sistem - enerji; tarım, gıda, su ve arazi yönetimi; şehirler; ulaşım ve imalat - küresel sera gazı emisyonlarının yüzde 90'ından sorumludur ve toplumsal cinsiyet hedeflerine aynı anda ulaşılacak kritik sektörel odak alanlarını temsil etmektedir.

Giriş

İklim değişikliği çağımızın belirleyici sorunudur. Bununla başa çıkabilmek için, her zamanki gibi iş dünyasından, yenileyici, yenilenebilir ve doğaya olumlu süreçlerle yönlendirilen yeşil, dirençli ve kapsayıcı ekonomilere doğru köklü değişimler gerekecektir. Adil bir geçiş; iklim şokları ve stresleriyle yüzleşmek için toplum direncinin ve bireysel kapasitenin güçlendirilmesine; iklim finansmanının yerel ve yetersiz hizmet alan bölgelere genişletilmesine ve enerji, tarım, su, şehirler, ulaşım ve imalat gibi kritik sektörlerde iklim adaptasyonunu ve azaltımını iyileştirmek için dönüştürücü yatırımlara vurgu yapılmalıdır.

İklim değişikliği halihazırda dünya çapında milyonlarca insanı ve toplumu etkilemektedir, ancak olumsuz etkileri son derece eşitsizdir. Giderek artan sayıda kanıt, daha sık ve yoğun kuraklık dönemleri, seller, kasırgalar, aşırı yağış olayları ve yükselen deniz seviyeleri de dahil olmak üzere iklim değişikliğinin etkilerinin orantısız bir şekilde en yoksul, en marjinal grupları etkilediğini ve sağlık ve geçim kaynaklarına doğrudan ve acil tehditler oluşturduğunu göstermektedir (UN Women, 2022; UNFCCC, 2022; IPCC2022). Bu eşitsizlikler toplumsal cinsiyet çizgileri boyunca yansımakta ve toplumsal cinsiyet normları tarafından şekillendirilmektedir (Fruttero ., yakında yayınlanacak). Kadınlar kendilerini iklim risklerine karşı korumak ve iklim şoklarından kurtulmak için daha az kaynağa sahiptir, iklim değişkenliği ve streslerinden orantısız bir şekilde etkilenme eğilimindedir ve iklimle ilgili fırsatlara erişimde daha fazla kısıtlamayla karşı karşıyadır.

Yeşil, dirençli ve kapsayıcı büyümenin sağlanması, toplumsal cinsiyet kaygılarının merkeze alınmasını gerektirmektedir. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, gezegen sağlığı, kadınların güçlendirilmesi ve ekonomik büyümeyi birbirine bağlayan sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmaya giderek daha fazla vurgu yapılmasına rağmen, iklim değişikliği eyleminin (hem azaltım hem de uyum) toplumsal cinsiyet uçurumlarını kapatmaya yönelik çabalarla entegrasyonu sınırlıdır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliği alanındaki ilerlemenin ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunun giderek daha fazla kabul görmesiyle gelişmektedir. Bu ilişki, iklim değişikliğinin kadınlar ve kız çocukları üzerindeki orantısız etkilerinin ötesine geçmekte ve kadınların iklim eyleminde paha biçilmez değişim yaratıcıları olduğunu kabul etmektedir (örneğin, IPCC2022, UNFCCC, 2022). İklim değişikliğiyle yüzleşmek için gereken davranışsal, ekonomik, siyasi ve sosyal dönüşümler

ve değişen iklim koşullarına uyum sağlamak, haneler, topluluklar, işgücü piyasaları, hükümetler ve işletmelerdeki yerleşik ve eşitsiz güç yapılarını ele almak için giderek daha fazla fırsat olarak görülmektedir.

Bu politika notu, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliğinin karmaşık ve çok boyutlu kesişim noktalarını inceleyerek, yeşil ve kapsayıcı kalkınmaya yönelik insan merkezli bir yaklaşım konusunda ortaya çıkan diyaloga katkıda bulunmaktadır. Çalışma aşağıdaki üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Bölüm 2, toplumsal cinsiyete duyarlı iklim eylemindeki zorlukları ve fırsatları özetlemekte ve toplumsal cinsiyetin iklim değişikliği ve iklim politikaları ile nasıl kesiştiğini ortaya koymaktadır. Bölüm 3, toplumsal cinsiyet açısından akıllı iklim çözümlerinin sektörler ve giriş noktaları arasında nasıl işlevsel hale getirildiğini araştırmak için müdahale ortamını incelemektedir. Bölüm 4'te en iyi uygulamalar ve tavsiyeler özetlenmektedir.

İklim Değişikliğinin Cinsiyete Göre Farklılaşan Etkileri

İklim değişikliğinin kadınlar ve dezavantajlı gruplar üzerinde çok büyük etkileri vardır. İklim değişikliğinin etkileri bölgesel bağlamlarda farklılık gösterse kadınların dezavantajlı konumları kırılganlıklarını artırmakta ve uyum kapasitelerini azaltmaktadır.⁽¹⁾ Birçok bağlamda, önceden var olan sosyo-ekonomik faktörler, yasalar ve düzenlemeler ve sosyal normlar, iklim stresleri ve şoklarının ardından kadınların sosyal, finansal ve ekonomik sonuçlarını zayıflatan koşullar yaratmaktadır (örneğin, Erman vd. 2021; UNFCCC, 2022). Gelire, varlıklara erişimdeki farklılıklar, ve doğal kaynaklar; hizmetlere ve becerilere erişim; hane içindeki sorumlulukların cinsiyete dayalı yükü; ayrımcı yasalar ve uygulamalar ve yasaklayıcı toplumsal cinsiyet normları, müdahale bant genişliğini ve iklim programlarından fayda elde etme kabiliyetini azaltmaktadır (bkz. Kutu 1).

Bu eşitsizlikler, sosyal dezavantajın diğer yönleriyle daha da kötüleşebilir. Toplumsal cinsiyet, ikili olmayan biçimi de dahil olmak üzere, ırk, sınıf, sosyo-ekonomik statü, milliyet, eğitim, göçmen statüsü, din ve engellilik gibi kimliğin diğer yönleriyle kesişerek çok boyutlu eşitsizlikler ve artan sosyal kırılganlık biçimleri yaratır.

¹ Uyum kapasitesi, bir sistemin, bölgenin veya topluluğun iklim değişikliğinin etkilerine veya etkilerine uyum sağlama potansiyeli veya yeteneğidir. Uyum kapasitesinin artırılması, değişkenlik ve aşırı uçlar da dahil olmak üzere iklimdeki değişiklikler ve belirsizliklerle başa çıkmanın pratik bir yolunu temsil eder. (IPCC, 2022).

KUTU 1. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN EŞİT OLMAYAN ETKİLERİ

İnsan Bağışları

Sağlık: 2030 ve 2050 yılları arasında, iklim değişikliğinin yetersiz beslenme, sıtma, ishal ve sıcak stresi nedeniyle her yıl 250.000 ek ölüme neden olması ve kadınlar da dahil olmak üzere hassas gruplar üzerinde büyük etkiler yaratması beklenmektedir (WHO, 2021). Kadınların ve çocukların iklim kaynaklı gıda kıtlığı ve yetersiz beslenmeden muzdarip olma olasılığı daha yüksektir (WFP, 2021; UNICEF, 2021), hane halkı faaliyetlerinin cinsiyete göre dağılımı nedeniyle hane halkı hava kirliliğine maruz kalmanın kadınlar için yaklaşık yüzde 40 daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir (WHO, 2014). İklim felaketlerinin ardından ölüm oranlarının cinsiyete göre farklılaştığına dair kanıtlar karışık olmakla birlikte, kadınların bu tür felaketlere verdiği tepkiler sosyal dezavantajlar nedeniyle tipik olarak daha kısıtlıdır (Fruttero vd., yakında çıkacak).

Eğitim ve Beceriler: İklim şoklarının insan sermayesi üzerinde zararlı etkileri vardır, ancak kadınlar ve kız çocukları bu durumdan farklı şekillerde etkilenmektedir. Afet veya kuraklığın ardından, kız çocukları ya bir hane halkı başa çıkma stratejisi olarak ya da iklim kaynaklı kaynak kıtlığı ortamlarında daha fazla zaman alan su veya yakıt toplama ev işlerini yapmak için okuldan alınabilir veya okula daha az zaman ayırabilir (Castañeda vd., 2020; Malala Fund, 2021). Kuraklık ve aşırı yağışlar, kısmen toplumsal cinsiyet önyargılarının baskınlığına bağlı, kız çocukları için okulu bırakma oranlarının daha yüksek veya daha düşük olmasına yol açabilir, ancak hava olayları erkek ve kız çocuklarının test puanlarını ve bilişsel ve sosyo-duygusal becerilerini benzer etkiler (Fruttero vd., yakında çıkacak).

Ekonomik Fırsatlar

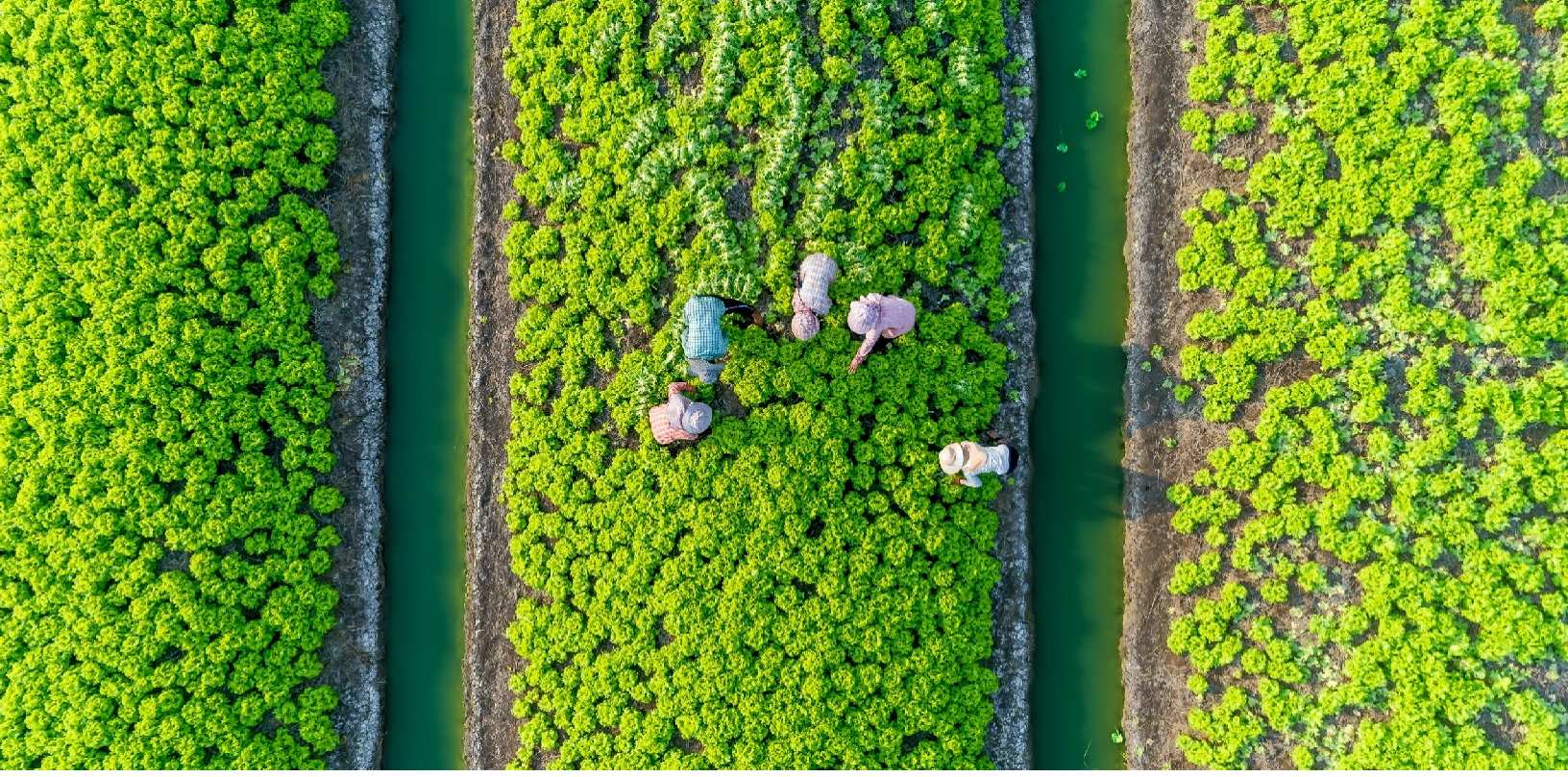
Geçim Kaynakları, İstihdam ve Gelir Üretimi: Kadınlar, tarım, balıkçılık ve ormancılık gibi doğal kaynaklara dayalı ve iklimden etkilenebilir sektörlerde istihdamda aşırı temsil edilmekte ve bu sektörlerde düşük ücretli, düşük statülü ve güvencesiz pozisyonlarda çalışmaktadır (örneğin, UN Women, 2020; Chanana-Nag & Aggarwal, 2018; WFP, 2019; UNWTO2019). İklim değişikliğinin kuraklık, çölleşme, okyanus asitlenmesi ve sel gibi fiziksel etkileri, bu sektörlerin gelir getirici potansiyelini azaltarak (Jägermeyr, 2021vdLam vd., 2020); kadınların geçim kaynaklarını, toplumun gıda güvenliğini ve uyum kapasitesini zayıflatmaktadır. Kuraklıklar, aşırı yağışlar ve seller, özellikle ebeveynlerin daha az eğitilmiş olduğu hanelerde kadın istihdamını azaltmaktadır (Fruttero vd., yakında).

Zaman Yoksulluğu: İklim değişikliği, kadınların ve kız çocuklarının öğrenmek, çalışmak ve kazanmak için sahip oldukları zamanı azaltarak kadınların zaman yoksulluğunu daha da kötüleştirebilir. Su ve katı yakıt toplama ve diğer ev işleri öncelikle kadınlar ve kız çocukları tarafından yapılmakta (Ho vd., 2021) ve doğal kaynaklara bağımlılık yaratmaktadır. Ormansızlaşma, arazi bozulması ve kuraklık nedeniyle bu kaynakların tükenmesi, kadınları ve kız çocuklarını su veya pişirme yakıtı aramak için daha uzun mesafeler yürümeye zorlamaktadır. Bu da onların zaman yoksulluğunu artırmakta ve GBV riskini yükseltmektedir (UN Women, 2009; IUCN, 2020; UNFCCC, 2022).

İklim Göçü ve Geçim Kaynakları: Yükselen deniz seviyeleri, aşırı hava olayları ve afetler ve uzun süreli kuraklıklar kırsal geçim kaynaklarını tahrip etmektedir (McAuliffe vd., 2022). Çeşitli çalışmalar, erkekler yeni fırsatlar aradıkça, iklim şokunun neden olduğu erkek göçünün kadınlara göre arttığını göstermektedir (Fruttero vd., yakında yayınlanacak). Bu durum kadınları, aileleri için geçim kaynaklarını güvence altına almaları gereken güvencesiz ortamlarda geride bırakmaktadır. Kadınlar afet nedeniyle yerlerinden edildiklerinde, artan sömürü ve insan ticareti riskiyle, sağlık hizmetlerine sınırlı erişimle ve resmi güvenlik ağlarına daha az erişimle karşı karşıya kalmaktadır (UNHCR, 2022).

Ses ve Temsilcilik

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDŞ): Giderek artan sayıda kanıt, haneler aşırı hava olayları, çevresel bozulma ve iklim kaynaklı çatışma ve kırılganlık şoklarıyla başa çıkarken iklim kaynaklı streslerin TCDŞ'de artışa yol açabileceğini ortaya koymaktadır (örneğin, IUCN2020, Desai & Mandal, 2021; ; Rodrigues, 2022). TCDŞ'nin özel bir biçimi çocuk yaşta evliliklerin, haneler iklim felaketleriyle başa çıktıkça bazı bağlamlarda arttığı gözlemlenmiştir (örneğin, Human Rights Watch, 2015; UNFPA, 2021). Şiddetteki artış, kadınların ve kız çocuklarının uyum kapasitesini azaltarak iklim direncini zayıflatmakta ve olumsuz geri bildirim döngüleri yaratmaktadır.

İklim Eyleminin Cinsiyete Göre Farklılaşan Etkileri

Düşük karbonlu ekonomilere geçiş, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmak ve kadınları ve kırılgan nüfusları güçlendirmek için yeni fırsatlar sunmaktadır. İklim değişikliğini azaltma çabaları, uyum önlemleriyle birlikte, daha iyi işler, yeşil iş yenilikleri ve yerleşik dezavantajları ele alma şansı için yeni fırsatlar sunmaktadır. Dünya Bankası Grubu araştırması, iklim yatırımlarının 2020 ve 2030 yılları arasında dünya genelinde 213 milyon kümülatif istihdam yaratabileceğini tahmin etmektedir (IFC, 2021). Erkeklerde yüzde 72 olan küresel işgücüne katılım oranı kadınlarda yüzde 47'nin altındadır (ILO, 2022); bu da Paris Anlaşması'na uyum sürecinde kadınların işgücü piyasasında kazanımlar elde etmesi için önemli bir alan olduğunu göstermektedir.

yörüngeler. Bunun ötesinde, çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomilere doğru giden sürecin iyi yönetilmesini ve herkes için insana yakışır iş, sosyal içerme ve yoksulluğun ortadan kaldırılması hedeflerine katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlayan adil geçiş² ilkeleri, yerel olarak güçlendirilmiş ekonomilerin yanı sıra kadınlar için daha iyi ve daha insana yakışır iş³ çağrısında bulunmaktadır.

Bu fırsatlara rağmen, toplumsal cinsiyet körü iklim politikaları ve müdahaleleri de toplumsal cinsiyet uçurumlarını derinleştirme riski taşımaktadır. İklim değişikliğiyle mücadelede toplumsal cinsiyet körü eylemler, tabakalaşmış ekonomik ve sosyal sistemleri güçlendirme riski taşımaktadır.

hanelerde, topluluklarda, işgücü piyasalarında ve kamusal yaşamda kadınlar için daha büyük dezavantajlar yaratmaktadır. Düşük karbonlu geçişlerde, açık müdahaleler olmaksızın kadınların geride kalması muhtemeldir. Örneğin, geleceğin yeşil işleri muhtemelen bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) ile ilgili beceri ve alanları tercih edecektir - kadınların ve kız çocuklarının yeterince temsil edilmeme eğiliminde olduğu alanlar, uzun süredir devam eden mesleki cinsiyet ayrımı kalıplarını sürdürmektedir. Yakın zamanda yapılan bir araştırma, her 100 erkeğe karşılık sadece 62 kadının yeşil yetenek olarak adlandırılan becerilere sahip olduğunu ortaya koymuştur;⁴ bu rakam 2015 yılından bu yana sabit kalmıştır (LinkedIn, 2022).

Enerji, imalat, inşaat ve ulaştırma gibi yeşil işlerde büyüme görülmesi muhtemel sektörler geleneksel olarak erkek egemen sektörlerdir (bkz. Tablo 1). Ayrımcı yasalar ve sosyal normlar; önyargılı işe alım uygulamaları; mentorluk, ağ oluşturma ve eğitim fırsatlarına erişim eksikliği; işyerinde cinsel tacize karşı önleyici tedbirlerin eksikliği ve esnek olmayan çocuk bakımı politikaları nedeniyle kadınların bu sektörlerde katılımı sınırlıdır. Bu eğilim, yasal engelleri ortadan kaldıran ve sosyal normlara meydan okuyan uzun vadeli stratejilerin yanı sıra kadınların teknik alanlara yükselmesini sağlayan kurumsal politikaların yokluğunda muhtemelen devam edecektir (UN Women, 2021).

²"Adil geçiş" terimi, ekonomiyi mümkün olduğunca adil ve kapsayıcı bir şekilde yeşillendirmek, insana yakışır iş fırsatları yaratmak ve kimseyi geride bırakmamak anlamına gelir (ILO).

³"İnsana yakışır iş" terimi, üretken ve adil bir gelir, işyerinde güvenlik ve sosyal koruma sağlayan ve aynı zamanda kadınlar ve erkekler için eşit fırsat ve muamele yaratan iş anlamına gelir (ILO).

⁴Yeşil beceriler, LinkedIn, 2022ekonomik faaliyetlerin çevresel sürdürülebilirliğini sağlayan beceriler olarak tanımlanmaktadır ().

TABLO 1. SEKTÖRLERE GÖRE İŞ POTANSİYELİ VE KADIN İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI (FLFP)

Yüksek Potansiyelli Sektör	Yeni Doğrudan İstihdam (milyon) ^(a)	Küresel FLFP Oranı (%)
Enerji verimliliği için binaların güçlendirilmesi	24.9	Enerji: 22-32 ^d
Düşük karbonlu kentsel atık ve su	23.4	Su: 18 ^e
Yeşil kentsel ulaşım	53.4	Nakliye: 17.3 ^f
Doğa temelli kentsel altyapı	42.0 ^b	
Karbon yakalama, kullanma depolama ve yeşil hidrojen ile ağır sanayinin karbonsuzlaştırılması	22.5	İmalat: 30 ^g
İklim-akıllı tarımın ölçeklendirilmesi	40.2	Geleneksel tarım: 43 ^h
Tekstil ve hazır giyim değer zincirlerinin yeniden keşfi	60.0 ^c	Geleneksel hazır giyim endüstrisi: 80 ⁱ
Düşük karbonlu havayolları ve deniz taşımacılığı	6.1	Mühendislik: 20 ^j Denizcilik/Gemicilik: 1.2 ^k

^a Tüm rakamlar CTRL, ALT, DEL A Green Reboot for Emerging Markets'a (IFC2021,) dayanmaktadır.

^b 2020 ve 2030 yılları arasında küresel olarak istihdam.

^c Küresel tedarik zincirindeki işlerin korunması.

^d FLFP geleneksel enerji sektörlerinde (Petrol ve Gaz) yüzde 22 (IEA, 2020) ve yenilenebilir enerji sektöründe yüzde 32'dir (IRENA, 2019).

^e Dünya Dünya Bankası, 2019 genelinde 28 ekonomide 64 su ve sanitasyon sağlayıcısından oluşan bir örnekleme dayanmaktadır ().

^f 46 ülke örnekleme dayanmaktadır ve inşaat mühendisliği, kara taşımacılığı ve boru hatları ile taşımacılık, su taşımacılığı, hava taşımacılığı, depolama ve taşımacılık için destek faaliyetleri, posta ve kurye faaliyetlerini içermektedir (Ng & Acker, 2020).

^g Dünya Üretim Vakfı.

^h FAO'nun tahminleridir ve muhtemelen geçimlik çiftçilik, tarımsal destek faaliyetleri ve kayıt dışı çalışmayı içermektedir.

ⁱ Hazır Giyim Sektörü Küresel Tedarik Zincirlerinde İnsana Yakışır İşin Teşvik Edilmesi (ILO, 2019).

^j Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2021 (Dünya Ekonomik Forumu, 2021).

^k Gemiadamı İşgücü Raporu (BIMCO/ICS, 2021).

Kadınlar, büyüme ve tüketimi çevreye zararlı süreçlerden ayırmak için kilit bir kaldıraç olarak tanımlanan yeşil girişimcilikte önemli finansman açılarıyla karşı karşıyadır. Azaltım ve adaptasyon amaçlı iklim teknolojilerine yapılan yatırımlar hızla artarken,⁵ kadınların sahip olduğu işletmelerin, finansmana erişimdeki cinsiyet uçurumlarını kapatmak için harekete geçilmediği takdirde bundan faydalanma olasılığı daha düşüktür. Kadınların sahip olduğu işletmeler küresel olarak mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin (MSME) yüzde 23'ünü oluşturmaktadır, ancak 5 trilyon dolarlık finansman açığının yüzde 32'sini oluşturmaktadır (SME Finance Forum). 2020 yılında kadınlar risk sermayesi fonlarının yalnızca yüzde 2'sini almıştır (Crunchbase, 2020). Ayrıca dünyadaki bilim insanlarının yalnızca yüzde 30'unu Women's Forum for oluşturuyorlar (the Economy & Society, 2021). Bu da kadınların yeşil forumlardaki girişimcilik heveslerinin yarıda kaldığı anlamına gelmektedir. Ayrıca, yeşil teknolojilerin ve iklim çözümlerinin kadınların bakış açılarıyla geliştirilme olasılığı daha düşüktür.

İhtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış teknolojik yenilikler yoluyla kadınların ve toplumların iklim direncini artırma fırsatlarını .

İklim Konusunda Kadınların Güçlendirilmesi ve Liderlik

Kadınların ekonomik güçlenmesi ve liderliği, uzun vadeli iklim hedeflerine ulaşmak için yerel iklim eyleminin merkezi olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Kısmen geleneksel toplumsal cinsiyet işbölümü nedeniyle, kadınlar sürdürülebilirlik, kaynak kıtlığı ve iklim direnci konularında çözümleri yönlendirebilecek bilgi, beceri ve ağlara sahiptir (ILO, 2015). Örneğin tarım, balıkçılık, turizm, koruma, doğa temelli çözümler ve yeraltı sularının izlenmesi alanlarındaki deneyimleri, bu alanlarda etkili ve bilinçli eylemler gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, sahip oldukları

⁵ İklim teknolojisine yapılan yatırım 2020'nin ikinci yarısında ve 2021'in ilk yarısında toplam 87,5 milyar dolara ulaşarak 12 ay öncesine göre yüzde 210 artış göstermiştir. İklim teknolojisi artık her risk sermayesi dolarının 14 sentini oluşturuyor (PwC, 2021).

Su ve diğer doğal kaynakların yönetimiyle ilgili geleneksel sorumluluklara sahip olan kadınlar, bu kaynaklara farklı şekillerde değer vermekte ve etkin koruma ve yönetimin sağlanması için kilit paydaşları temsil etmektedir. Çeşitli çalışmalar, kadınların iklim değişikliği konusunda daha ilgili ve bilgili olduğunu, zamanda ailelerin ve toplulukların refahı için daha fazla farkındalık gösterdiğini ortaya koymaktadır (BM, 2019).

Kadınların yerel iklim değişikliği müdahalelerindeki varlığı, daha iyi kaynak yönetimi, koruma sonuçları ve afete hazırlık ile ilişkilendirilmektedir. Bangladeş'te kadınlar, örneğin toplumun acil durum sığınaklarını kullanma konusundaki isteksizliğini azaltarak (Dünya Bankası, 2010) ve kadınların sanitasyon ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için afete hazırlık çalışmalarına aktif paydaşlar olarak katılarak (IFC, 2021) toplum direncinde öncü bir rol oynamaktadır (Roy, 2020). Nepal'de, karar alma organlarında daha yüksek oranda kadın bulunan yerel orman yönetim gruplarının orman koruma sonuçları daha yüksek olmuştur (Agarwal, 2009); Vietnam'da ise kadınlar, mangrovları koruyarak ve restore ederek topluluklarını yoğunlaşan doğal tehlikelere karşı korumada çok önemli rol oynamıştır (Wapner, 2020). Dünya Bankası'nın İklim Yatırım Fonları (CIF) tarafından desteklenen Özel Hibe Mekanizması (DGM) projeleri, daha iyi koruma ve iklim sonuçları için yerli ve yerel kadınların iklim liderliğini ve yerel ve ulusal düzeylerde karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmek amacıyla ülke bazlı yinelenmeli stratejiler kullanmıştır (Canpolat, 2022). Afet riski ve dayanıklılığının toplumsal cinsiyet boyutları üzerine yakın zamanda yapılan bir çalışma, kadınların hazırlık, müdahale ve iyileştirme çabalarında oynadıkları kritik rolü ve katılımlarının resmileştirilmesinin daha iyi sonuçlara yol açtığını ortaya koymaktadır (Erman vd., 2021).

Yerel iklim müdahalelerinin ötesinde, kadınların bakanlık ve kurumsal karar alma organlarına katılımı daha etkili iklim eylemleriyle ilişkilidir. Geniş bir ülke örneğine dayanarak, kadınların siyasi katılımı daha sıkı iklim değişikliği politikaları ile sonuçlanmaktadır ve bu etkinin nedensel olması muhtemeldir (Mavisakalyan & Tarverdi, 2019). Liderlik pozisyonundaki kadınların içme suyuna erişimin güvence altına alınması gibi kadınlar için önem taşıyan politika alanlarına yatırım yapma olasılıkları da daha yüksektir (Chattopadhyay & Duflo, 2004). Bu olgu özel sektöre de uzanmaktadır

sektörünü de etkilemektedir. Daha fazla cinsiyet çeşitliliğine sahip liderliğe sahip şirketler, dokuz iklim eylemi göstergesinden önemli ölçüde daha iyi performans göstermektedir; dekarbonizasyon stratejileri geliştirme olasılıkları iki kat daha fazladır (BoardReady, 2021); ve enerji tüketimi, sera gazı (GHG) emisyonları ve su kullanımının yoğunluğunu azaltma olasılıkları daha yüksektir (FP Analytics, 2020). Yakın zamanda yapılan bir çalışma, kadın yöneticilerin payındaki yüzde bir puanlık artışın CO₂ emisyonlarında yüzde 0,5'lik bir düşüşe yol açtığını (Altunbaş ve ark., 2021), daha fazla cinsiyet çeşitliliğine sahip yönetim kurullarına sahip bankaların daha çevreci şirketlere daha fazla kredi sağladığını ve yüksek kirlilik yoğunluğuna sahip firmalara daha az kredi verdiğini ortaya koymuştur (Gambacorta ve ark., 2022).

Buna rağmen, kadınlar kilit karar alma ortamlarında sistematik olarak yetersiz temsil edilmekte, bu da katkılarını sınırlamakta ve iklim değişikliği eyleminin etkinliğini azaltmaktadır. Kadınlar, UN Women, 2020 küresel hükümetlerdeki bakanlık pozisyonlarının yalnızca yüzde 21'ine ve ulusal parlamentolardaki pozisyonların dörtte birine sahiptir (.). COP26 komite üyelerinin sadece yüzde 34'ü ve Delegasyonlara liderlik edenlerin yüzde 39'u kadinken, COP27'de 110 dünya liderinin sadece yedisini kadınlar temsil etmiştir (She Changes Climate). Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) yazarları arasında kadınların oranı şu anda yüzde 30'dur (IPCC, 2019) ve "en etkili" 1.000 iklim bilimciden sadece 122'si kadındır (Carbon Brief, 2021). Kadınlar küresel olarak CEO'ların yalnızca yüzde beşini ve yönetim kurulu üyelerinin yüzde 20'sini temsil etmektedir (Deloitte, 2021). Bu boşluklar, yaygın ve sistematik bir yetersiz temsile işaret etmektedir İklim politikalarında ve liderlikte kadınların azlığı, iklim eylemine katkılarını kısıtlayan bir

Mağduriyet söyleminin ötesine geçmek ve kadınları iklim değişikliğinin öncüleri olarak konumlandırmak kritik öneme sahiptir, ancak iklim hedeflerine ulaşmak için kadınların liderliğini ve güçlenmesini araçsallaştırmaktan kaçınmak da aynı derecede önemlidir. Kadınlar ve kız çocukları, onları aile ve toplum bakıcıları olarak vurgulayan önceden var olan sosyal normlara dayanarak çevre sorumlusu olarak konumlandırılmamalıdır. İklim eyleminde kadınların sesinin ve eylemliliğinin artırılması bir ulaşmak için bir araç değil, adalet perspektifinden bağımsız zorunluluklardır. Yerel uyum ve azaltım tedbirleri kadınların mevcut yükünü artırmamalı, artan kırılganlık bağlamında karar alma süreçlerini ve seçimlerini artıracak bir yol sağlamalıdır.

2. KANIT VE OPERASYONEL DENEYİM

Toplumsal cinsiyet-iklim operasyonel manzarası karmaşık ve çeşitlidir. Toplumsal cinsiyet uçurumlarını kapatmaya odaklanan müdahaleler, insan sermayesi donanımlarına, daha fazla ve daha iyi işler için kısıtlamaların kaldırılmasına, kadınların varlıklara sahip olma ve kontrol etmelerinin önündeki engellerin kaldırılmasına ve kadınların sesini ve eylemliliğini artırmaya odaklanmıştır. İklim eylemi tipik olarak azaltım, uyum ve dayanıklılık inşasına odaklanmış, çabalar yüksek etkili emisyon azaltım sektörlerini ve son zamanlarda iklimden yüksek derecede etkilenen alanları hedeflemiştir. Bir süre için, Paris Anlaşması kapsamında müzakere edilen emisyon azaltma hedeflerine ulaşmaya yönelik planlama, daha geniş dayanıklılık hedeflerine yönelik daha insan merkezli yaklaşımları gölgede bıraktı. Bugün, toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısının azaltım ve uyum yollarının operasyonel hale getirilmesiyle nasıl ilgili olduğuna dair daha fazla anlayış, uygulayıcılar arasında odak noktası haline gelmektedir.

Kamu sektöründe, toplumsal cinsiyet uçurumlarını ve karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik politikalar, düzenleyici çerçeveler ve ulusal yol haritalarının yanı sıra toplumsal dayanıklılık ve kadınların katılımına yönelik yerel girişimler yoluyla giriş noktaları ortaya çıkmıştır. Özel sektörde, iklim ve toplumsal cinsiyet konusundaki eylemler yavaş yavaş ortaya çıkmakta, ancak çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) alanı da dahil olmak üzere kurumsal girişimler ve sermaye akışları yoluyla ve farklı araçların, endekslerin ve ürün paketlerinin kullanımıyla yenilik yapan özel, kamu ve gönüllü aktörler arasında işbirliğine dayalı liderlik yoluyla hızlanmaktadır. Örneğin, 2X Collaborative, sermaye akışını yönlendirmek için eş zamanlı cinsiyet ve iklim hedeflerini içeren bir yatırım araç seti geliştirmiştir.

İklim ve toplumsal cinsiyet kaygılarını bütünleştirme çabaları giderek artmaktadır. Bugüne kadar, toplumsal cinsiyet ve iklim entegre bir şekilde odaklanan projeler, doğal kaynak kıtlığı, iklim riski yönetimi ve afet müdahalesine yanıt olarak yerel düzeyde başlatılan daha küçük ölçekli projeler olmuştur. Bununla birlikte, çok taraflı kalkınma bankaları, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), iklim finans mekanizmaları ve IPCC gibi küresel aktörler, özel sektörle daha fazla etkileşim de dahil olmak üzere daha sistematik toplumsal cinsiyete duyarlı iklim programları ve yaklaşımları geliştirmeye başlamıştır. Bu çabalar şunları yansıtmaktadır

büyümesi, tarihsel olarak kadınları, geçim kaynaklarını ve doğa temelli çözümleri birbirine bağlayan yerel müdahaleleri tamamlayarak, toplumsal cinsiyeti iklim eylemine sistematik hale getirmeyi veya ana akımlaştırmayı amaçlamaktadır.

Aşağıdaki bölümde toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısına ilişkin ortaya çıkan kanıtlar ve operasyonel deneyimler özetlenmektedir. Bu bölüm şu alanlar etrafında düzenlenmiştir: a) finansman ve yatırım; b) kurumlar, politika ve düzenlemeler; c) yeşil istihdam ve girişimcilik, sosyal güvenlik ağları ve geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi, dayanıklılık oluşturma ve afet riskinin azaltılması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi yüksek etkili temalar; ve d) Dünya Bankası Grubu'nun İklim Değişikliği Eylem Planı'nda (İDEP) belirlenen sektörel öncelikler: enerji; tarım, ormancılık ve arazi kullanımı; şehirler; ulaştırma ve imalat. Bu alanlar kesişen alanlardır ve toplumsal cinsiyet uçurumlarının kapatılması ve iklim değişikliğinin azaltım ve uyum yoluyla ele alınması için yüksek etkili ve yüksek öncelikli alanları yansıtmaktadır. Bu bölümde yer alan örnekler, toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısına entegre bir mercek uygulayan projelere öncelik vererek, kamu ve özel sektör tarafından yürütülen azaltım ve uyum yaklaşımlarının ve çabalarının bir karışımını yansıtmaktadır. Bu Müdahalelerin seçiminde yenilikçi çözümler (etki ölçümünün henüz yapılmadığı durumlarda) ile toplumsal cinsiyet ve iklimi geliştiren sonuçlar ortaya koyan programatik deneyim dengelenir.

Finansman ve Yatırımlar

Küresel iklim finansmanı son on yılda istikrarlı bir şekilde artarak 2019-2020'de 632 milyar dolara ulaşmış olsa da, küresel ısınmayı 1,5 santigrat derece ile sınırlamak için 2030 yılına kadar gereken yıllık 4,35 trilyon doların çok altındadır (Buchner ve diğerleri, 2021) ve kadınlara çok az ulaşmaktadır (WOW, 2021). İklim finansmanının sadece yüzde 10'u yerel düzeye akmakta, toplumsal cinsiyet eşitliği fonlarının sadece yüzde biri kadın örgütlerine gitmekte ve çevre hayırseverliğinin sadece yüzde üçü kadınların çevre aktivizmini desteklemektedir (Daniel, 2020). 2017-2018 yılları arasında, ikili yardımların yalnızca yüzde dördü temel hedef olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ayrılmıştır ve çevresel yardımların yalnızca yüzde 30-40'ı toplumsal cinsiyet eşitliğine odaklanmıştır (OECD, 2020).

Bununla birlikte, finansmanın aynı anda hem toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermek hem de iklim değişikliğiyle mücadele etmek için seferber edilebileceği giderek daha fazla kabul görmektedir. Belgelenmiş deneyimler, sosyal içermenin iklim finansmanının etkinliğini, hakkaniyetini ve etkisini artırabileceğini ve çıkar çevreleri tarafından ele geçirilme riskini azaltabileceğini ve aynı zamanda uzun vadeli etkiler elde etmek için gerekli toplumsal katılımı sağlayabileceğini göstermektedir. Son on yılda iklim fonları, iklim finansmanının kadınlara ulaşmasını sağlamak için fon yapılarında ve politikalarında toplumsal cinsiyetin sistematik hale getirilmesinde önemli ilerleme kaydetmiştir.

Örneğin, CIF, kadınlar ve diğer marjinal gruplar için kalkınma çıktılarının CIF tarafından finanse edilen her projeye sistematik olarak dahil edilmesini sağlamak için bir Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı geliştirmiştir. Adaptasyon Fonu (AF), toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesini yatırım için hedeflenen alanlar olarak belirlemiş, Yeşil İklim Fonu (GCF) ise toplumsal cinsiyet değerlendirmelerini tüm finansman teklifleri için bir ön koşul haline getirmiştir (UNDP, 2020). Emisyonları Düşürürken Faydalara Erişimi Artırma (EnABLE) çok donörlü güven fonu, 15 Orman Karbon Ortaklığı Fonu (FCPF) ülkesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen ilk katkısı ile marjinal ve dezavantajlı grupların dahil edilmesini artırmayı amaçlamaktadır (Dünya Bankası, 2021).

Bunlar olumlu eğilimler olsa da, iklim finansmanını gerçekten toplumsal cinsiyet dönüşümüne uygun hale getirmek için zorluklar devam etmektedir. Bunlar, yerel paydaşların ve faydalanıcıların düşük katılımı; toplumsal cinsiyet eşitliği sonuçlarının şeffaf bir şekilde izlenmesi, raporlanması ve doğrulanmasındaki zorluklar ve amaçlanan ve doğrulanmış toplumsal cinsiyet sonuçları arasındaki tutarsızlıkla bağlantılıdır (ODI & HBF, 2021). Toplumsal cinsiyet odaklı örgütler ve kadın ağları gibi yerel grupların iklim finansmanı karar alma süreçlerine kapsamlı ve dengeli katılımı, iklim fonu yönetim yapıları arasında hala kritik bir endişe kaynağıdır. Ayrıca, portföy değerlendirmelerinden elde edilen ilk bulgular, fon destekli projeler aracılığıyla toplumsal cinsiyet faydalarının hesaplanmasında yetersiz ayrıntı ve kapsamlılığa işaret etmektedir. Örneğin, toplumsal cinsiyet uygulamasına ilişkin en son Küresel Çevre Fonu (GEF) raporu, GEF tarafından finanse edilen projelerin yalnızca yarısının uygulama sırasında toplumsal cinsiyet hakkında rapor verdiğini ortaya koymaktadır (GEF, 2021). Bir diğer sorun da, finansman sağlayan kurumların içlerinde toplumsal cinsiyet dengesinin olmaması ve finansman sağlayanlar olarak kadınların liderliğini ele almaya yönelik çabaların sınırlı olmasıdır (UNDP, 2020).

Özel sektörde, toplumsal cinsiyet eşitliği eylemi ile iklim değişikliği eylemi arasında nadiren bağlantı kurulmuştur, ancak bu durum değişmeye başlamıştır. Sonuç bazlı (veya sonuçlara dayalı) finansman, sosyal tahviller ve sürdürülebilirlik bağlantılı finansman gibi yenilikçi finansman mekanizmalarının ortaya çıkması, iklimin ötesinde kalkınma hedeflerine yönelik sermaye seferberliğini göstermektedir. Kredi veya tahvil şeklinde sürdürülebilirlik bağlantılı finansman, gelirlerin yeşil ve sosyal kullanımını birleştirebilir ve 2020'ye göre yüzde 23 artışla tahmini 200 milyar dolarlık bir pazar büyüklüğüne sahiptir⁶ (Climate Bonds Initiative, 2021). Ayrıca,

Sosyal tahvillerin⁷ toplam piyasa büyüklüğünün şu anda 223 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir (a.g.e.) ve bu rakam, 2020'den 2021'e kadar yüzde 75 büyüyerek 523 milyar dolarlık bir piyasa büyüklüğüne ulaşan yeşil tahvil⁸ piyasasını yavaş yavaş yakalamaktadır (a.g.e.). IFC'nin düşük gelirli haneler için iklim dostu ev aletleri finansmanının kilidini açmak üzere BIX Capital'e yaptığı son yatırım, toplumsal cinsiyet ve sağlıkla ilgili konuları ölçmeyi ve paraya dönüştürmeyi amaçlayan bir etki tahvili yapısıyla daha entegre bir toplumsal cinsiyet ve iklim yaklaşımını yansıtmaktadır.

etkileri (IFC, 2018). Etki Yatırımı Borsası

(IIX) Sahra Altı Afrika'ya bir Kadın İklim Tahvili başlatırken, Schneider Electric cinsiyet çeşitliliğine ilişkin göstergeler içeren ilk sürdürülebilirlik bağlantılı tahvili piyasaya sürdü.

Özel iklim sermayesini sistematik olarak toplumsal cinsiyeti kapsayıcı hale getirmek için hala önemli zorluklar bulunmaktadır. Yatırımlar, ana temalar olarak toplumsal cinsiyet ve iklime artan ilgiyi yansıtmaktadır, ancak iki alanın tam entegrasyonu bir zorluk olmaya devam etmektedir. Bu durum, piyasa engelleri, gelişmekte olan piyasalarda özel sektör öncülüğündeki finansmanda algılanan ve gerçek riskler, gelirlerin kullanımında toplumsal cinsiyet ve iklim sonuçlarını izlemenin zorluğu, toplumsal cinsiyet ve iklim temel performans hedeflerini entegre etmenin zorluğu ve iklim ve toplumsal cinsiyetin farklı yatırım alanları olduğu zihniyeti gibi çeşitli sorunlarla bağlantılıdır. Ayrıca, uygulama deneyimleri, sosyal etki tahvillerinin, sonuç fonlarının, bunları geliştirmenin ve izlemenin göreceli karmaşıklığına bağlı olarak yüksek işlem maliyetleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Geleneksel finansman mekanizmalarına kıyasla bunların etkililiğine ilişkin kesin kanıtlar hala eksiktir (Gustafsson-Wright vd. 2022). Bu noktada, teknik yardımla birlikte karma finansman araçlarının ve çözümlerinin kullanılması, özel sektör öncülüğünde, toplumsal cinsiyete duyarlı iklim finansmanı için daha elverişli koşullar sağlayabilir.

⁶ Gelirlerin sosyal amaçlı kullanımı toplumsal cinsiyet eşitliğinin ötesinde sonuçları hedeflemekte, bu da toplumsal cinsiyet ve yeşil faaliyetleri açıkça hedefleyen toplam sermaye harcamalarının değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (Gouett, 2021).

⁷ Sosyal tahviller, COVID-19'un toparlanması, toplumsal cinsiyet, barınma, sağlık ve eğitim dahil olmak üzere sosyal projeleri destekleyen sürdürülebilir borçlardır.

⁸ Yeşil tahviller, çevresel faydalara odaklanan projeleri, faaliyetleri ve harcamaları destekleyen sürdürülebilir borçlardır.

Kurumlar, Politika ve Düzenleme

Hükümetler, iklim programlarının ve ulusal yol haritalarının tasarımında, iklim değişikliğinin kadınlar ve kız çocukları, özellikle de yoksulluk içinde yaşayanlar için yarattığı büyük tehditleri giderek daha fazla kabul etmektedir. Daha fazla ülke kadınları bu alanda değişim yaratanlar olarak konumlandırmaktadır. Ulusal Olarak Belirlenmiş 166 Katkı (NDC) hakkındaki en son sentez raporuna göre, taraflar toplumsal cinsiyet entegrasyonunu iklim eylemlerinin etkinliğini artırmanın bir yolu olarak giderek daha fazla kabul etmektedir (UNFCCC,

2022). Tarafların yüzde 75'i toplumsal cinsiyetle ilgili bilgi vermiş ve yüzde 39'u uygulamada toplumsal cinsiyeti dikkate almayı taahhüt etmiştir. Önceki NDC'lerinde toplumsal cinsiyete atıfta bulunan 21 tarafın yüzde 20'si dili detaylandırmış ve yüzde 38'i toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasıyla ilgili bilgiler eklemiştir. Kurumları esaslı bir şekilde geliştirmek, güçlü bir iş vakasını destekleyecek ampirik verilere, daha fazla cinsiyet dengesini kolaylaştıracak araçlara ve kaynaklara (örneğin, Kutu 2'deki Dünya Bankası Grubunun CCDR'leri) ve zaman içindeki ilerlemeyi izlemek için hesap verebilirlik mekanizmalarına ihtiyaç duyacaktır.

KUTU 2. DÜNYA BANKASI GRUBU'NUN ÜLKE İKLİM VE KALKINMA RAPORLARI (CCDRS)

CCDR'ler, ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltmak ve adaptasyonu artırmak için en etkili eylemleri belirlemelerine ve önceliklendirmelerine yardımcı olmak ve aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla iklim değişikliği ve daha geniş kalkınma hedeflerini entegre eden yeni teşhis raporlarıdır. Daha düşük emisyonlara ve iklim kırılganlığının azaltılmasına yönelik yollar, titiz analizlerle desteklenmekte, her ülke için bağlamsallaştırılmakta ve zorlukları ve fırsatları içermektedir.

Bu raporun yazıldığı tarihte Dünya Bankası Grubu 24 adet CCDR hazırlamıştır ve bunların birçoğu kadınların iklim değişikliğine karşı farklılaşan kırılganlıklarına atıfta bulunmaktadır. Örneğin, Malawi'nin CCDR'si aşırı hava olaylarının cinsiyete dayalı etkileri hakkında kanıtlar sunmakta ve modern pişirme çözümlerini ormanları korumak ve kadın ve çocuklara sağlık açısından fayda sağlamak için öncelikli bir eylem alanı olarak kabul etmektedir (Dünya Bankası Grubu, 2022). Kamerun için CCDR, Dünya Bankası Grubu, 2022 yapısal dezavantajların üstesinden gelerek iklim adaptasyonunda kadınların temsilciliğini destekleme ihtiyacını kabul etmekte ve çeşitli istihdam senaryolarını cinsiyete göre ayırtmaktadır (). Türkiye'nin CCDR'si, kadınların işgücüne katılımını düşük karbonlu bir geçiş tetiklemek için kısa vadeli bir öncelik olarak kabul etmekte ve kadınların kilit sektörlerdeki düşük katılımını göz ardı eden yeşil geçişlerde cinsiyetler arası ücret farklarının genişleme riskini kabul etmektedir (Dünya Bankası Grubu, 2022).

Giderek artan sayıda ülke, iklim değişikliği ve buna eşlik eden kalkınma programlarına ilişkin politika ve yönetim çerçevelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerini zorunlu kılmaktadır.

Kamu sektörü girişimleri de toplumsal cinsiyete duyarlı iklim eylemini desteklemek için politika, yasal ve düzenleyici araçları güçlendirmeye odaklanmıştır.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Kosta Rika, azalan orman alanları ve arazi kullanımı üzerindeki güçlü baskılar karşısında, kadınların ve Yerli Halkların sürdürülebilir üretken peyzaj girişimlerine ve diğer arazi kullanımı faaliyetlerine odaklanmaktadır. Programlar, kadınlar için gelir yaratma ve geçim kaynaklarının iyileştirilmesi ile ülkenin orman alanlarının korunmasına yönelik koruma ve sürdürülebilirlik çabaları arasında bağlantı kurmaktadır. Kosta Rika, Dünya Bankası, 2021REDD+'ya katılan 12 tropikal ülke arasında, kadınların doğal kaynak yönetiminde oynadıkları öncü rolü kabul ederek kadın korumacılar için ödüller belirleyen ilk ülke olmuştur ().

Dokuz Karayip ülkesi⁹, toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan hakları temelli yaklaşımları iklim, afet ve çevre yönetimi çerçevelerine entegre etmeyi amaçlayan Karayipler'de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet İyileştirme, İklim ve Çevre Direncinin Etkinleştirilmesi (EnGenDER) Projesini uygulamıştır.

Pakistan, UCN, 2022)iklim eylemine toplumsal cinsiyet eşitliğini dahil etmek için bir yol haritası olan İklim Değişikliği Toplumsal Cinsiyet Eylem Planını başlatmıştır (I. Bu plan, iklim söyleminde kadınların temsiline çok önemli olduğunu ve kadınlarla erkeklerin eşit katılımının daha etkili iklim çözümlerine yol açtığını kabul etmektedir.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Kenya'da, Dünya Bankası'nın Yerel Olarak Yönetilen İklim Eyleminin Finanse Edilmesi Programı (P173065), yerel olarak yönetilen iklim direnci eylemlerini sunmayı ve iklim direnci eylemlerini sunmak için politika, yasal ve düzenleyici araçların yanı sıra insan kapasitesini güçlendirerek iklim risklerini yönetme kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Program, örgün ve yaygın eğitimler ile akranlar arası ve deneyimsel öğrenmeyi içermektedir.

Zambiya'da (P144254) Dünya Bankası, topluluk adaptasyon alt hibeleri, adaptasyon acil durum fonları ve ulaşım, drenaj, sulama, balıkçılık ve kültürel törenler için kullanılan geleneksel kanalların yönetiminin iyileştirilmesi yoluyla ülkenin iklim direncine yönelik kurumsal çerçevesini güçlendirme ve özellikle kadın reisli haneleri hedef alarak hassas toplulukların adaptasyon kapasitesini geliştirme çabalarını desteklemektedir. Çiftçi Gelir Destek Programı (FISP) ve mahsul tohumu ve gübre, işçi başına tarımsal katma değerde yüzde 20'lik bir artışla sonuçlanmıştır.

Güney Sudan'da Dünya Bankası'nın Toplum Direncinin ve Yerel Yönetişimin Artırılması Projesi (P169949), karar alma organlarında temsiline artırılması yoluyla kadınların sesini ve etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Çabalar ayrıca kadınların karar vericiler olarak rolüne ilişkin algıları değiştirmeye, kadınların istihdam fırsatlarını artırmaya ve ekonomik güçlenmelerini geliştirmeye odaklanmaktadır.

⁹ Antigua ve Barbuda, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Jamaika, Saint Lucia, Saint Vincent ve Grenadinler ve Surinam.

Özel sektörde, düzenleyici çabalar ve iş stratejileri, riskleri yönetmek, yeni iş fırsatlarını hayata geçirmek, artan dış baskıya yanıt vermek ve rekabet gücünü korumak için iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik artan ilgiyi yansıtmaktadır. Net sıfır taahhüdünde bulunan şirket sayısı 2019'da 500 iken 2020'de iki katına çıkarak 1.000'in üzerine çıkmıştır ve gönüllü karbon piyasasının 2030 yılına kadar 50 milyar doların üzerinde bir değere ulaşacağı tahmin edilmektedir (McKinsey & Company, 2021). İklimle ilgili finansal bilgilerin açıklanması, Finansal İstikrar Kurulu'nun İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (TCDF) gibi tavsiyeler aracılığıyla iletilmiştir. Yeşil gelirlerin kullanımına ilişkin şeffaflığın artırılması, Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği'nin (ICMA) Yeşil Tahvil İlkeleri ve IFC'nin Mavi Finansman konusundaki son kılavuzu ile iletilmiştir.

Geçtiğimiz on yıl, toplumsal cinsiyet konuları da dahil olmak üzere sosyal sorumluluğun kurumsal karar alma süreçlerinde ana akım bir konu haline gelmesine tanıklık etmiştir. Şirket kademelerinde cinsiyet çeşitliliğine yönelik artan bir iş vakası (örneğin, IFC, 2017; BCG, 2019; McKinsey & Company, 2021,) ve tüketiciler ile hissedarların bu gündemle hareket etmeleri yönündeki dış baskı önceliği vurgulanmıştır. Gönüllü çeşitlilik ve kapsayıcılık mekanizmaları yaygınlaşırken, sürdürülebilirlik ve sosyal finansman, AB'nin Sosyal Taksonomisi ve IFC'nin sürdürülebilirlik borç kılavuzu gelişmelerle toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletmek için yönlendirilmektedir. Bunlar olumlu adımlar olmakla birlikte, toplumsal cinsiyet ve iklimin özel sektör düzenlemelerine, ilkelerine ve stratejilerine entegrasyonu, toplumsal cinsiyete duyarlı iklim eylemi için güçlü bir iş vakasının yeterince ifade edilmemesi nedeniyle sınırlı kalmaktadır.

Temel Tematik Alanlar

YEŞİL İSTİHDAM VE GİRİŞİMCİLİK

Kadınların yeşil istihdam ve girişimciliğe erişimi kilit bir öncelik olarak ortaya çıkmıştır. Yeşil işlere erişim ve STEM'de kız çocuklarının desteklenmesi, dünya düşük karbonlu kalkınma yollarına geçerken insana yakışır iş ve geçim güvenliği çağrısında bulunan adil geçiş ilkelerinin rehberliğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iklim değişikliği için temel öncelikler olarak kabul edilmektedir. Kadınların STEM'de temsiline artırılması, iklim değişikliği inovasyonlarının ve çözümlerinin kilidini açmak, kadınların iklim diyaloglarına eşit katılımını sağlamak ve düşük karbonlu geçişlerde öngörülen işgücü arzı eksikliklerini gidermek için bir kaldıraç olarak kabul edilmektedir. Kız çocuklarının ve kadınların STEM'e katılımını artırmaya yönelik girişimlerin ötesinde

STEM eğitimine katılım ve kendi istihdam,¹⁰ bazı programlar kadınların katılımı ile iklim değişikliği arasında bağlantı kurmaya başlamıştır.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Cezayir'de, işveren ve işçi örgütleriyle işbirliği içinde, "Sürdürülebilir bir iş geleceğine adil bir geçiş için Cezayir'deki genç erkekler ve kadınlar için yeşil işler" projesi, sürdürülebilir girişimcilik ve yeşil ekonomide mikro işletmelerin oluşturulması yoluyla, özellikle kadınlara odaklanarak daha iyi ve daha yeşil işlerin yaratılmasını teşvik etmektedir. Proje, Cezayir'in Paris Anlaşması taahhütlerini ve adil geçiş önlemleri geliştirmeye yönelik İşler için İklim Eylemi girişimini desteklemektedir (ILO, 2022).

IFC, **Türkiye**'de (44190) bir su ve atık su altyapı projesinde sürdürülebilirlik bağlantılı bir finansman yapısı kullanarak teknik pozisyonlarda kadın istihdamını aynı zamanda iklim kaynaklı su kıtlığını da ele alıyor. Kadın istihdamını artırmaya yönelik bir teşvik tedbiri olarak, İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi (İZSU), şu anda yeterince temsil edilmedikleri pozisyonlarda 300 kadını işe alma hedefine ulaşırsa, kredi geri ödemesinde indirimli faiz oranı alacaktır (IFC, 2021).

Güney Afrika'da 1995 yılında başlatılan Su için Çalışma programı, biyolojik çeşitliliği korumak ve su güvenliğini sağlamak için sulardaki yerli olmayan türlerle mücadele etmeye çalışmıştır. Aynı zamanda kadınlar, gençler ve engelliler için iş yaratma ve eğitim konularına da ağırlık vermiştir. Program arazi verimliliğini, biyolojik çeşitliliği, korumayı ve yangınlara karşı dayanıklılığı artırırken, yüzde 52'si kadın olmak yılda 30.000 kişiye iş imkanı sağlamıştır (UNDP, 2013).

Hindistan'da Shell Vakfı, e-çekçek sahipliğini mümkün kılan bir sosyal girişim olan SMV Green Solutions'a yatırım yapmıştır. Hindistan'ın ulaşım sektöründe daha fazla cinsiyet eşitliği sağlamak ve emisyonları azaltmak için e-çekçek sahibi ve sürücüsü kadınlara odaklanan bir program olan "Vahini "yı (SMV Green Solutions, 2020).

¹⁰ Örneğin, Nepal'deki Yükseköğretimde Mükemmelliği Geliştirme Projesi kadınların STEM konularına kayıtlarını artırmaya odaklanmıştır; Pakistan'daki Yükseköğretim Geliştirme projesi STEM programlarına kayıtlı kadınları desteklemeyi amaçlamaktadır; ve Fildişi Sahili Yükseköğretim Geliştirme Destek Projesi yükseköğretimdeki kadınlara burs ve STEM konularını takip eden kadınlar için ekstra özel ders desteği sağlamaktadır.

Dünya Bankası'nın Tacikistan'daki Kırsal Elektrifikasyon Projesi (P170132), iklim değişikliğinin azaltılmasının merkezinde yer alan kırsal elektrifikasyona kadınların katılımını artırmayı amaçlamaktadır. İnsan kaynakları politikalarını toplumsal cinsiyeti daha kapsayıcı hale getirmek, kadın çalışanlara kariyer geliştirme atölyeleri ve eğitimleri sağlamak ve bilinçsiz toplumsal cinsiyet önyargıları konusunda farkındalık yaratmak için enerji şirketleriyle birlikte çalışıyor. Proje aynı zamanda kadınların liderlik ettiği hanelerin elektriğe erişimini ve gelir getirici fırsatları iyileştirmek için de çalışıyor.

Dünya Bankası'nın Equal Aqua (EA), su hizmetlerinde toplumsal cinsiyet katılımını kıyaslamak için özel sektör aktörleri, akademi ve yerel ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapan bir platformdur. Kadınların işe alımını ve işte tutulmasını artırmak için teşhis araçları ve insan kaynakları en iyi uygulamaları sağlayarak kadınların küresel su iş gücüne daha fazla katılımının önündeki normatif ve kurumsal engelleri ele almayı amaçlamaktadır. Ayrıca, su sektöründe çalışan kadınları kariyerlerinde ilerlemelerine yardımcı olacak bilgiler, eğitimler ve araçlar yoluyla desteklemeyi amaçlamaktadır. EA, bugüne kadar 40'tan fazla Dünya Bankası operasyonunun tasarımını desteklemiş veya bilgilendirmiştir.

İnsanlar ve Gezegen için Küresel Enerji İttifakı (GEAPP) ve Shortlist, Sahra Altı Afrika'daki altı ülkede kadınlar için 750 yeşil iş yaratmayı amaçlayan bir işbirliği olan "Yeşil İşler için Kadınlar" ı başlattı.⁽¹¹⁾ GEAPP, gkefeller Vakfı, 2022)elişmekte olan ve yükselen ekonomilerde eşitlikçi bir yeşil enerji geçişini desteklemek için yatırımları hızlandırmaya odaklanırken, Shortlist Sahra Altı Afrika ve Hindistan'da gençlere yönelik istihdam çözümleri sunmaktadır (Roc.

Malavi'de Skills for Resilience, iklim açısından akıllı tarımı teşvik etmek için dört yıllık bir mesleki eğitim programıdır ve kadınlara ve engellilere odaklanarak genç küçük çiftçileri hedeflemektedir. Malavi'deki Teknik, Girişimcilik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim Kurumu ile ortaklaşa Norveç Engelliler Derneği tarafından koordine edilen program, geçim kaynaklarının iklim değişikliği nedeniyle tehdit altında olduğu kırsal alanlara odaklanmaktadır (ILO, 2022).

UYARLANABİLİR SOSYAL GÜVENLİK AĞLARI VE GEÇİM KAYNAKLARININ ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

Öncelikle kamu sektörü öncülüğünde, iklim eyleminde toplumsal cinsiyet eşitliği sonuçlarını ilerleten çabalar, kötüleşen iklim koşullarından hanehalklarına gelen şoklar sırasında toplumsal cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik kırılganlığı azaltmak için sosyal güvenlik programlarını kullanmaya başlıyor. Uyarlanabilir sosyal koruma (ASP) programları, yoksulluğun süresinin ve derinliğinin iklim kaynaklı olaylar (sırasıyla kuraklık veya siklonlar gibi hem yavaş hem de hızlı başlangıçlı olaylar) nedeniyle daha da kötüleşebileceğini kabul etmektedir. ASP, Bowen vd., 2020)özellikle geçim kaynaklarını çeşitlendirme önlemleri entegre edildiğinde, iklim stresleri durumunda dayanıklılığı artırabilir (Kuriakoseetal.,2013;).

Geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesini ve beceri gelişimini destekleyen üretken bir güvenlik ağı yaklaşımının dahil edilmesi, uyum kapasitesini artırabilir ve haneler ve bölge ekonomileri için riskleri azaltabilir. ASP programları ayrıca hanelerin kız çocuklarının okuldan alınması, erken yaşta evlendirilmesi, kadınların kişisel varlıklarının satılması ve kadınların gıda alımının azaltılması gibi kadınlara ve kız çocuklarına zarar veren başa çıkma stratejilerinden kaçınmalarına yardımcı olur.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Nijer'de, Dünya Bankası'nın Adaptif Güvenlik Ağı Projesi (P166602), yararlanıcılara (özellikle kadınlara) nakit transferleri sağlamak; köy tasarruf ve kredi birlikleri (VSLA'lar) kurmakta; istek ve sosyal normlar, yaşam becerileri ve mikro girişimcilik konularında topluluk çalıştaylarına ev sahipliği yapmakta ve kadınların iklim şoklarıyla başa çıkma kapasitelerini artırmak amacıyla üretken faaliyetlere yatırımları teşvik etmek için büyük miktarda nakit hibe sağlamaktadır. Proje, kadınların gıda güvenliğini iyileştirmiş, hane tüketimini artırmış, iş yatırımlarını ve sonuçlarını iyileştirmiş ve kadınların güçlenmesini ve gelir getirici faaliyetleri ve kazançları üzerindeki kontrollerini artırmıştır.

¹¹ Nijerya, Uganda, Sierra Leone, Etiyopya, Kenya ve Malavi.

Etiyopya'da Dünya Bankası'nın Kentsel Üretken Güvenlik Ağı Projesi (P151712), yoksul hanelerin gelirlerini ve öncelikli yararlanıcıları kadınlar olmak üzere kentsel güvenlik ağı mekanizmaları kurmayı amaçlamaktadır. Proje, şartlı ve şartsız güvenlik ağı transferlerinin sağlanmasını desteklemekte, kadınların eşit katılımıyla kamu işleri yoluyla geçim kaynakları sağlamakta ve kadınların sürdürülebilir istihdama geçmelerini desteklemektedir. Son uygulama raporuna göre, proje faydalanıcılarının yüzde 60'ı kadınlardan oluşmaktadır.

Hindistan'ın Mahatma Gandhi Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Yasası (MGNREGA), Hindistan'ın kırsal kesimlerinde yaşayan ve çalışan tüm erkek ve kadınlara yılda 100 günlük ücretli istihdam garantisi veren hak temelli bir güvenlik ağıdır. Program ayrıca cinsiyet ve kast temelli ayrımcılığı önlemeye yönelik hükümlerle kadınların katılımını teşvik etmektedir. Bu program, işçiler ve yerel elitler arasındaki güç ilişkilerini kısmen değiştirmiş, hanelerdeki kadınları güçlendirmiş ve dayanıklılığa şimdiden büyük bir katkı sağlamıştır (Godfrey-Wood & Flower, 2017).

Senegal'de hükümetin sosyal güvenlik ağı programı, başta kadınlar olmak üzere 10.000'den fazla doğrudan alıcının, 2020'deki şiddetli sellere yanıt olarak yeniden inşa etmelerine, temel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve olumsuz başa çıkma stratejilerinden kaçınmalarına yardımcı olmak için mobil para hesaplarına 300 \$ almalarına izin verdi. Bu programın başarısı, bir sosyal kayıt sistemi, dijital ödemeler ve önceden tanımlanmış ve zamanında müdahale mekanizmalarını içeren uyarlanabilir yapısıyla bağlantılıydı (Rigolini, 2021).

yerel düzeyde ve ötesinde müdahale ve yeniden inşa mekanizmaları (örneğin, GFDRR & Dünya Bankası, 2021). En iyi uygulamalar hala ortaya çıkmakta olsa da, müdahalelerin risk algısı, hazırlık eylemi ve erken uyarı sistemleri de dahil olmak üzere afete hazırlığın yanı sıra finans ve bilgiye erişim, geçim kaynakları, göç ve sosyal koruma da dahil olmak üzere başa çıkma kapasitesini hedeflemesi gerektiği konusunda geniş bir fikir birliği vardır (ibid). Kadınların sesinin sistematik olarak tasarım ve uygulama aşamalarına dahil edilmesi ve bilginin yayılmasında ve acil durum seferberliğinde kritik öneme yerel ağların ve topluluk gruplarının kullanılması en iyi uygulama olarak kabul edilmektedir.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Vietnam'da BM Kadın Birimi, An Dung komünündeki Sel ve Fırtına Kontrol Komitelerine kadınların katılımını artırarak afet riskinin azaltılması ve yönetiminde kadınların rolünü güçlendirmeye çalışmıştır. Kadınlar afet yönetimi ve ulusal lobicilik konularında eğitilerek Kadınlar Birliği'nin karar alma kurullarında yer alması sağlanmıştır. Nitel görüşmeler, bu girişimin topluluk üyeleri için daha etkili tahliye mekanizmaları sağladığını yansıtmaktadır (UN Women, 2014).

Pasifik'teki Kadınların Afetlere Dayanıklılığı programı, kadın ve kız çocuklarının savunuculuğunu afet riskinin azaltılması ve dayanıklılık müdahaleleri, çerçeveleri ve sistemlerinin merkezine yerleştirmektedir. Programın sonunda, kadınların ve kız çocuklarının tehlikelere dayanma, afetlerden kurtulma ve hazırlık ve erken uyarı sistemleri; varlıklar, hizmetler ve ürünler; kadın işletmeleri için kapasite geliştirme ve iklim dirençli geçim kaynakları yoluyla dayanıklılıklarını artırma kapasitesine sahip olmaları beklenmektedir (UN Women, 2021).

Nepal'de Pratibaddha projesi, yerel hazırlığı artırmak ve sel ve toprak kaymalarına karşı dayanıklılığı artırmak için yenilikçi tehlike ve risk haritalama araçlarını kullanarak yetkililer ve afet yönetim organları ile kapasite geliştirme çalışmaları yürütmektedir. Atölye çalışmaları ve programlar cinsiyet dengeli olup kadınlar, yaşlılar, engelliler ve diğer marjinal gruplar için eşit fırsat sağlamaktadır. Ayrıca, programın kilit savunuculuk ve iletişim paydaşları olan yerel şampiyonlar öncelikle kadınlardan oluşmaktadır (People in Need, 2022).

DİRENÇLİLİK OLUŞTURMA VE AFET RISKİNİN AZALTILMASI

İklim duyarlı sosyal koruma sistemlerinin geliştirilmesiyle yakından bağlantılı olan toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısına yönelik müdahaleler, kadınların yerel dayanıklılık inşası ve afet riskinin azaltılmasındaki rolünü de incelemiştir. Çok sayıda kanıt, kadınların iklim kaynaklı afetlere karşı kırılganlıklarının arttığını göstermektedir. Yaşam beklentisi, istihdam, işgücüne yeniden katılım ve varlık kaybı açısından orantısız bir şekilde etkilenirken, aynı zamanda acil durum ortamlarında daha fazla GBV riski yaşamaktadırlar (Erman vd., 2021). Aynı zamanda kadınlar, etkili afet risk azaltımının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır,

TOPLUMSAL CINSİYETE DAYALI ŞİDDET

İklim değişikliği, TCDS'nin farklı biçimlerinin riskini artırmaktadır ve programlar bunu iklim politikalarına ve yerel afet müdahalelerine yeni yeni dahil etmeye başlamıştır. Giderek artan sayıda kanıt, iklim değişikliğinin yerinden edilme, kaynak kıtlığı, gıda güvenliği ve hizmet sunumunun kesintiye uğraması nedeniyle kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı güvenlik risklerini artırdığını göstermektedir (UN Women, 2022). Aynı zamanda, TCDS'nin ortadan kaldırılamaması, iklim eyleminde kadınların temsiliyetini ve sesini azalttığı için etkili azaltım, uyum ve dayanıklılık inşası için bir tehdit oluşturmaktadır. İklim değişikliği ve GBV arasındaki bağlantılara yönelik uluslararası ilgi artarken, GBV'nin önlenmesini ulusal ve yerel iklim değişikliği politika ve programlarına entegre etmeye yönelik kapsamlı yaklaşımlar hala nadirdir. Günümüzde, kadınları ve kız çocuklarını güvenlik tehditlerinden korumak için yerel düzeyde, özellikle de afete hazırlık önlemlerinde ileri görüşlü örnekler ortaya çıkmaktadır.

Endonezya'da, Dünya Bankası'nın Açe Arazi İdaresi Sisteminin Yeniden Yapılandırılması (RALAS) projesi, tsunami sonrasında Açe'de yaşayan insanların arazi mülkiyet haklarını, toplumsal uzlaşısı ve arazi haritalamasından yararlanarak kurtarmayı ve korumayı amaçlamıştır. Dört yıl içinde, tsunamiden kurtulanlara veya ailelerine 200.000'den fazla arazi tapu belgesi verilmiş ve bunların yüzde 28'i bireysel olarak veya ortak mülkiyet kadınlara dağıtılmıştır (Dünya Bankası, 2011).

Bangladeş'te USAID'in Doğal Tehlike Risklerine Dayanıklılığın Desteklenmesi (PRERONA) projesi, 96 adet çok amaçlı siklon barınağı inşa ederek Cox's Bazar'daki toplulukların siklonlara ve iklim kaynaklı diğer afetlere hazırlanmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Proje, 80.000'den fazla kişiye sığınak sağlamayı hedeflemektedir ve kadınlar için ayrı odalar, emzirme köşeleri ve GBV'yi önlemek için ayrı tuvaletler ekleyerek kadınların kullanımını sağlamak için ek önlemler almıştır (USAID, 2020).

EPIC Müdahalesi, hidro-iklimsel riskleri daha iyi yönetmek için kapsamlı bir çerçeve sunar ve kadınlara ve diğer dezavantajlı gruplara odaklanarak alt-ulusal hükümetlerden, işletmelerden, sivil toplumdan ve hane halklarından yararlanarak tüm toplumu kapsayan bir yaklaşım benimser. Çerçeve, Browder vd., 2021 hidro-iklimsel olaylar karşısında bu grupların artan kırılganlığını kabul etmekte, aynı zamanda acil durum müdahale kurumlarını marjinalleştirilmiş bireyleri sistematik olarak yönetim programlarına dahil etmeye çağırır.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Solomon Adaları'nda Kadın Barış ve İnsani Yardım Fonu (WPHF), toplumsal cinsiyete duyarlı müdahale ve afet riskini azaltma mekanizmaları yoluyla insani yardım ve iklimle ilgili afetler bağlamında TCDS'yi ele almayı amaçlayan Acil Durum Koruma ve Toplumsal Cinsiyet Projesini desteklemiştir. WPHF, **Fiji, Solomon Adaları, Tonga ve Vanuatu'da**, yerel kırsal kesim kadınlarının afet öncesinde, sırasında ve sonrasında GBV de dahil olmak üzere bilinçli kararlar alabilmeleri için kapasite geliştirmeye odaklanan Pasifik kadınlarının hava durumu izleme projesinin uygulanmasına yardımcı olmuştur (UN Women, 2022).

Plan International Çad Gölü Program Stratejisi 2018-2030, **Kamerun, Nijer, Nijerya ve Batı ve Orta Afrika'da** iklim değişikliğinden kaynaklanan ciddi güvenlik endişeleri ve Çad Gölü Havzası'ndaki kaynakların kıtlığı göz önüne alındığında GBV müdahalelerini büyütme için ortak bir girişimdir. Kaliteli hizmetlerin ve güvenli alanların sağlanması, güvenlik konusunda toplum katılımı ve uzun vadeli sosyal norm değişikliği yoluyla insani ihtiyaçları karşılamayı, dayanıklılığı güçlendirmeyi ve **GBV/GBV AoR** nin altında yatan nedenleri ele almayı amaçlamaktadır (Helpdesk, 2021).

IUCN tarafından geliştirilen [Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevre Bağlantıları \(GBV-ENV\) Merkezi](#), çevresel sürdürülebilirlik bağlamında GBV konusunda kaynak toplamak, en iyi uygulamaları paylaşmak ve eylem oluşturmak için bir platformdur. Merkez bugüne kadar hükümetlerden, politika yapıcılardan, kuruluşlardan, medyadan ve akademisyenlerden GBV-iklim bağlantısı konusunda araç, bilgi ve destek için 200 talep toplamıştır. Merkez, kadın savunuculuk gruplarını GBV'yi küresel çevre politikasına entegre etme konusunda desteklemiş ve GBV ile ilgili hususların afet riski stratejilerinin müdahale mekanizmalarına dahil edilmesinde rol oynamıştır ([UN Women, 2022](#)).

Nepal'de IFC, Nepal Su ve Enerji Geliştirme Şirketi (NWEDC) tarafından 216 megavatlık bir hidroelektrik santrali geliştirmek için 453 milyon dolarlık bir borç ve 29,2 milyon dolarlık öz sermaye finansman paketine liderlik etti. Proje, ülkenin fosil yakıtlara olan bağımlılığını azaltmayı ve yenilenebilir enerji kaynaklarını güçlendirmeyi amaçlıyor. Aynı zamanda, NWEDC'nin faaliyetlerinde GBV riskini azaltmayı ve şirketin saygılı işyerlerini teşvik etmesine ve [Powered by Women](#) girişimi kapsamında geleneksel olmayan rollerde kadınlar için fırsatlar yaratmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Girişimin bir parçası olarak, katılımcı şirketler arasında zorbalığı ve cinsel tacizi önlemek için davranış kurallarının benimsenmesinde bir artış olmuştur.

Temel Sektörel Öncelikler

İklim-akıllı kalkınma ve karbonsuzlaştırma yolları, özellikle ağır emisyonlara sahip sektörlerde yüksek etkili sistemlerin önemli ölçüde yeniden düşünülmesini gerektirir. Bunlar arasında enerji; tarım, gıda, su ve arazi; şehirler; ulaşım ve imalat sektörleri yer almaktadır. Bu sektörler birlikte küresel sera gazı emisyonlarının yüzde 90'ını oluşturmaktadır ([CCAP, 2021](#)) ve yeşil geçişleri ilerletmek için kamu ve özel sektör öncülüğündeki çabaların merkezi bir odağını temsil etmektedir.

Bu sistemlerdeki toplumsal cinsiyet ve iklim müdahaleleri, kadınların toplum paydaşları ve karar vericiler olarak katılımını güçlendirmeye; kadınlar için girişimcilik, istihdam ve geçim kaynağı yaratma girişimlerini iklim projelerine entegre etmeye ve iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmeye yardımcı olan altyapı kaynaklarına eşit erişim sağlamaya odaklanmıştır. Bu çabaları yönlendiren temel önermelerden biri, kadınların tarım veya kentsel konut gibi belirli alanlarda artan küresel sıcaklıklardan daha fazla etkilendiğidir. İkinci öncül ise kadınların ormancılık, toplu taşıma, şehir planlama, su ve enerji hizmetleri, imalat ve diğer alanlarda iklim değişikliğine yanıt vermede kritik bir rol oynayabileceğidir. Bu rol, daha fazla çeşitliliğin şirketlerin hizmet sunumunu iyileştirmesine veya yeni pazarlara ulaşmasına olanak sağladığı işgücüne katılım yoluyla ve şirket kurullarında, kamu hizmeti kurullarında, belediye planlama komitelerinde ve yerel yönetimlerde liderliğin yanı sıra tüketiciler ve toplum paydaşları olarak çeşitli roller yoluyla sergilenmektedir.

ENERJİ

Enerji sektöründeki toplumsal cinsiyeti dönüştürücü müdahaleler en yüksek etki potansiyeline sahiptir. Sektör, küresel sera gazı emisyonlarının dörtte üçünü üretmekte, 800 milyon insan elektriksiz yaşamakta ve üç milyar insan biyokütle yakıtlarla yemek pişirmektedir; bu durum, özellikle kadınlar ve çocuklar için sağlık ve zaman yoksulluğu üzerinde önemli etkilere sahiptir (CCAP, 2021). Sektör, yenilenebilir enerjide kadın istihdamını ve girişimciliğini artırmak, daha sağlıklı ve çevre dostu pişirme çözümlerinin benimsenmesini sağlamak ve büyük ölçekli enerji dönüşümü programlarının toplumsal cinsiyet uçurumlarını istemeden de olsa genişletmemesini sağlamak için fırsatlar sunmaktadır.

Toplumsal cinsiyeti dönüştürücü enerji sektörü planlaması, enerji sübvansiyon reformları, kadınlar ve diğer yetersiz hizmet alan gruplar için enerji erişimine yatırım yapılması, yenilenebilir enerji şirketlerinde kadınların istihdam edilmesi (geleneksel olmayan ve teknik rollere odaklanarak), kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve kadınların sesinin ve eylemliliğinin artırılması (özellikle karar alma ve liderlik konularında) bu alandaki stratejik yaklaşımlara ışık tutmaktadır.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

IFC'nin Energy2Equal girişimi, kadınların işlere, liderlik pozisyonlarına ve girişimcilik fırsatlarına erişimini genişleterek kadınların yenilenebilir enerji sektörüne katılımını artırmak için [Sahra Altı Afrika](#)'daki şirketlerle birlikte çalışmaktadır (IFC, 2019). IFC'nin Hindistan kırsalında temiz ve uygun fiyatlı enerjiyi hedefleyen ve kadın dağıtıcılara ve müşterilere odaklanan Lighting India girişimi, dağıtım ağlarını geliştirmiş, müşteri güvenini artırmış ve temiz enerji ürünleri için kamu bilincini geliştirmiştir (IFC, t.y.).

Dünya Bankası'nın Kadınlar için Enerjide MENA Bölgesel Ağı (RENEW-MENA), [Orta Doğu ve Kuzey Afrika \(MENA\) bölgesinde](#) enerji sektörü değer zincirinde (daha spesifik olarak temiz enerjiye geçiş işlerinde) kadınların ekonomik katılımını artırmayı amaçlamaktadır. Özel ve kamu sektörlerinde daha iyi işyeri koşullarını teşvik etmekte, kadınların STEM alanlarındaki rolüne ilişkin yaygın toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele etmekte ve kadınların enerji sektöründeki görünürliğini artırmaktadır (Beides & Maier, 2022).

IFC, [Sahra Altı Afrika](#)'daki düşük gelirli tüketiciler iklim akıllı ev aletleri (örn. ocaklar) üreten ve dağıtan yeni ve hızlı büyüyen üreticilere finansman sağlamak amacıyla BIX Capital'e (BIX) 3,5 milyon dolarlık üst düzey kredi yatırımı yaptı. Sonuçlara dayalı bir finansman yapısı aracılığıyla BIX, KOBİ'lerin büyümesine ve istihdam yaratmasına, piramidin tabanındaki hanelerde (özellikle kadınlar ve kız çocukları için) yaşam kalitesini artırmaya ve sera gazı emisyonlarını ve ormansızlaşmayı azaltarak çevreye fayda sağlamasına yardımcı oluyor. IFC ayrıca BIX'e karbon kredilerinin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği ve daha iyi sağlık üzerindeki etkileri ölçüp paraya çevirebilecek bir etki tahvili yapısı konusunda danışmanlık yapıyor.

[Mali](#)'deki Çok Amaçlı Fonksiyonel Platform Projesi (MFP) elektriğe erişimi artırmak, güneş enerjisini teşvik etmek ve kırsal yoksulluğu azaltmak için başlatıldı. Proje yararlanıcı olarak kadınları hedeflemiş ve yarım milyon kadının enerjiye erişimini sağlamıştır. Ayrıca, kadınların enerji yoğun işlerden kaynaklanan zaman yükünü günde altı saate kadar azaltarak zamanlarını serbest bıraktı ve yerel ekonomiye katılımlarını teşvik etti. Son olarak program, [MFPUNDP, 2004](#)'lerin sekiz aşamalı sıralı geliştirilmesi ve kurulumu yoluyla kadınlar için gelir getirici fırsatlar yaratmış, kadınların girişimcilik becerilerini geliştirmiş ve onları teknik gözetimle donatmıştır ().

IFC, [Kenya](#)'daki kadın güneş enerjisi girişimcilerini kendi topluluklarında güneş enerjisi ürünleri satmaları için eğitmek ve gruplar oluşturmak amacıyla şebekeden bağımsız güneş enerjisi şirketleri, Kenya Şebekeden Bağımsız Güneş Enerjisine Erişim Programı (KOSAP) (P160009) ve Practical Action ile birlikte çalışmaktadır. Bu yaklaşım, güneş enerjisi perakendecilerinin yeni pazarlara erişmesine ve uzak bölgelere ulaşmadaki lojistik zorlukların üstesinden gelmesine olanak tanıırken, aynı zamanda ev ve çocuk bakımı görevlerini yerine getirmek için esnek yapılarla gelir getirici fırsatlar yaratmaktadır (IFC, 2021).

TARIM, GIDA, SU VE TOPRAK

İklim değişikliğinin tarım, ormancılık, su ve arazi kullanımı üzerindeki etkilerinin ele alınması, artan küresel gıda ve su talebinin karşılanması, gıda sistemlerinin iklim kırılganlığına uyarlanması ve kırsal kesimdeki kadınların sosyoekonomik konumlarının güçlendirilmesi için elzem olacaktır. Tarımsal verimliliğin sürdürülebilir bir şekilde artırılması, düşük gelirli ekonomilerde yoksulluğu azaltmanın ve gıda güvenliğini artırmanın en etkili yollarından biri olarak kabul edilirken, toplumsal cinsiyet farklılıklarının azaltılması tarım sektöründeki ekonomik kayıpları önemli ölçüde azaltabilir.¹² Kadınlar tarımsal işgücünün ortalama yüzde 43'ünü temsil etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde¹³ ve küresel gıda arzının büyük bir bölümünü üretmektedir¹⁴, ancak kadınların sulanan arazilere erişimi yasal veya gayri resmi olarak kısıtlanırken, iklim-akıllı tarım hizmetleri, teknolojileri, finansmanı ve eğitimi onlara eşit bir şekilde ulaşmamaktadır. İklim açısından akıllı arazi ve su kullanımı, çiftçilik ve ormancılık, kaynak kıtlığının giderilmesine yardımcı olabilirken, aynı zamanda tarım sektörünün büyük karbon ayak izini (küresel sera gazı emisyonlarının yüzde 20'si olarak tahmin edilmektedir (FAO, 2021)) ele alabilir ve kadınlar için insana yakışır işler yaratarak toplumun geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesini teşvik edebilir.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Dünya Bankası'nın [Güney Sudan](#)'ın Dirençli Tarımsal Geçim Projesi (P169120), çiftçilerin kapasitesini güçlendirmeyi ve tarımsal üretimi iyileştirirken cinsiyete duyarlı iklim-akıllı tarımı tanıtmayı amaçlamaktadır. Proje, iklim-akıllı tarım teknolojileri (örneğin kuraklığa dayanıklı tohumlar) ve altyapı konusunda kapasite geliştirme çalışmalarına kadınların eşit katılımını hedeflemekte ve programlamayı uygulayacak kurumları güçlendirmektedir.

Dünya Bankası'nın [Bangladeş](#) Sürdürülebilir Kıyı ve Deniz Balıkçılığı (P161568) projesi, balıkçılık değer zincirinin alt ucunda yer alan sınırlı geçim fırsatlarıyla karşı karşıya olan kadınlarla çalışmaktadır. Yoksulluğun yüksek olduğu topluluklardaki kadınlara alternatif geçim kaynakları geliştirmeleri veya daha sürdürülebilir değer zincirlerinde iş kurmaları için finansman ve kapasite geliştirme sağlamayı amaçlamaktadır.

IFC, sürdürülebilir iklim uygulamalarına yönelik eğitime erişimdeki açığı kapatmaya odaklanan toplumsal cinsiyete duyarlı müdahaleleri uygulamak için [Hindistan'daki](#) iki büyük şeker kamışı tedarikçisi OLAM Agro India Limited ve DCM Shriram Limited (42346) ile ortaklık kurdu. Bugüne kadar 12.900'ü kadın olmak üzere 201.000 çiftçi su sürdürülebilirliği ve iklime dirençli tarım uygulamaları konusunda eğitilmiştir. Ayrıca, tüm çiftçiler toplumsal cinsiyet eğitimi aldı ve 63 kadından oluşan seçkin bir grup, bireysel şeker kamışı fidesi fidanlıkları kurmak için destek aldı. Bir iş vakası analizi, çiftçilerin güçlü hizmet ve üstün fide kalitesi nedeniyle kadın girişimcilerin fidelerini tercih ettiğini ve getirilerin tek bir yetiştirme döngüsü içinde kadın çiftçilerin yatırımlarını karşıladığını ortaya çıkarmıştır (IFC, 2019).

British International Investment, [Gana ve Sierra Leone](#)'de, iklim değişikliğiyle mücadele ve Afrika'da artan odun talebini karşılamak için gerekli olan sürdürülebilir ormancılık uygulamaları konusunda Miro Forestry'yi destekledi. Miro Forestry, kadınlara yönelik beceri kazandırma programları ve üst yönetim için bilinçsiz önyargı eğitimi gibi girişimler aracılığıyla iddialı kadın istihdamı hedefleri belirledi. Bu çabalar, cinsiyet katılımı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete yönelik daha hedefli bir yaklaşımın yanı sıra şirket kültüründe olumlu değişimlerle sonuçlanmıştır (BII, 2020).

Dünya Bankası'nın [Malawi](#) Havza Hizmetleri İyileştirme Projesi (P167860), sürdürülebilir peyzaj yönetimi uygulamalarının benimsenmesini artırmayı ve hedeflenen alanlarda havza hizmetlerini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Proje, kadınların düşük tarımsal verimliliği ile peyzaj bozulması arasında bir bağlantı kurmakta ve buna karşılık kadınların girdilere, emek tasarrufu sağlayan teknolojilere, bilgiye ve finansal hizmetlere erişimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Proje, toplumsal cinsiyete duyarlı sürdürülebilir arazi yönetimi ve iklim-akıllı tarım konularında hedefe yönelik eğitimler vermekte, kadınların arazi kullanım haklarını güvence altına almalarına yardımcı olmakta ve kadınların hükümet karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmektedir.

¹² Örneğin, tarımdaki cinsiyet uçurumları Malavi'de yılda 100 milyon dolara, Tanzanya'da 105 milyon dolara ve Uganda'da 67 milyon dolara ulaşmaktadır (UN Women, UNDP, UNEP, & WBG, 2015).

¹³ Kadınların tarımsal işgücündeki temsil oranının yüzde 40 civarında olduğu tahmin edilmektedir ve bu oran bölgesel olarak önemli farklılıklar göstermektedir (örneğin Güney Asya'da kadınların tarımsal işgücünün üçte ikisinden fazlasını, Doğu Afrika'da ise yaklaşık yarısını oluşturduğu tahmin edilmektedir) (Oxfam).

¹⁴ Çokça atıfta bulunulan bir rakam, kadınların küçük ölçekli çiftçilik yoluyla küresel gıdanın yüzde 60-80'ini ürettiğidir.

[Arjantin'de](#), Dünya Bankası'nın Hassas Alanlara Odaklı Buenos Aires Su Temini ve Sanitasyon Programı (P172689), şehirdeki kırılgan alanları hedef alarak 164.500 yararlanıcının su temini ve sanitasyona erişimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Buna ek olarak proje, kadınların kariyerlerinde ilerlemelerini ve karar alma pozisyonlarında eşit temsil edilmelerini teşvik etmek için çeşitli ilerici önlemler alan ortak su kuruluşu AySA'nın işgücünün cinsiyet çeşitliliğini artırmayı amaçlamaktadır. Ödemeye bağlı 3 milyon dolarlık bir gösterge, [Dünya Bankası, 2021](#) kadınların kamu hizmeti kuruluşu içindeki karar alma pozisyonlarında temsilinin artırılmasına bağlıdır ().

Tarım sigortası ve teknoloji şirketi Pula, Shell Vakfı ve Birleşik Krallık Hükümeti ile [Kenya, Malavi ve Zambiya](#)'da çiftçi tarım sigortası kayıtlarındaki cinsiyet farklılıklarını incelemek üzere bir çalışma yürüttü. Başlangıç raporu, tarım sigortası ürünlerinin alımını etkileyen ve kadınlar için verimi düşüren çeşitli cinsiyet boşlukları tespit etmiştir. Piyasadaki verim ve kayıt cinsiyet farkını kapatmak için çeşitli yaklaşımlar ortaya koymuştur ([Shell Foundation, 2021](#)).

ŞEHİRLER

Şehirlerin 2050 yılına kadar 2,5 milyar ilave insanı barındırması beklenmektedir ve bu da toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal içerme ve iklim değişikliğine uyum ve azaltımı ilerletmek için yüksek etkili alanları temsil etmektedir. Ulaşım ve binalar dahil olmak üzere şehirlerin küresel sera gazı emisyonlarının yüzde 70'ini ürettiği ve 2050 yılına kadar küresel nüfusun neredeyse yüzde 70'ine ev sahipliği yapacağı tahmin edilmektedir ([UNEP, 2022](#)). İklim değişikliğinin eşitsiz etkilerinden en çok kent yoksulları etkilenecek olup, gecekondü sakinleri aşırı kalabalık, standartların altında yaşam koşulları, barınma haklarının olmaması, hizmetlere erişimin azalması ve hava kirliliği ile karşı karşıya kalacaktır. Latin Amerika ve Karayipler, Orta ve Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'daki 59 gelişmekte olan ülkenin yüzde 80'inde gecekondü sakinlerinin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır ([UN Habitat, 2020](#)).

Küresel kentleşme, azaltım önlemlerine ek olarak toplumsal cinsiyeti dönüştürücü uyum ve dayanıklılık çözümleri oluşturmak için bir fırsat sunmaktadır, örneğin

Kent çevresi ve kent tarımı; kentsel ulaşım; yenilenebilir enerji; yeşil inşaat ve altyapı; kentsel su temini, sanitasyon ve atık su arıtma alanlarında yeni ve insana yakışır iş fırsatları. Buna ek olarak, kadınların kentsel planlamaya aktif katılımı, ihtiyaçlarını karşılayan daha kapsayıcı bir altyapıyı teşvik etme potansiyeline sahipken, aynı zamanda çevre dostu uygulamaları geliştirmekte ve sera gazı emisyonlarını azaltmaktadır.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Dünya genelinde yaklaşık 100 belediye başkanından oluşan C40 Cities ağının bir parçası olan [Women4Climate girişimi](#), kadınların şehirlerin öncülüğündeki iklim eylemlerine eşit katılımını ve liderliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Kadın liderlere mentorluk sağlamakta ve kadınların oynadığı kritik rolü vurgulamak için toplumsal cinsiyet, şehirler ve iklimin kesişimi üzerine araştırmalar üretmektedir. Grup, Londra Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun temiz teknoloji sektörlerine daha fazla kadın çekmeye yönelik girişimi gibi şehir liderliğindeki projelerde yer almıştır ([Women4Climate, t.y.; Dünya Bankası, 2020](#)).

Asya Kalkınma Bankası (ADB) ve Avrupa Yatırım Bankası (EIB), [Moğolistan](#)'da yeni yeşil konutlar almak için kadın liderliğindeki hanelere öncelik veren iklime dirençli ve uygun fiyatlı eko-bölgelerin geliştirilmesini desteklemektedir. Program, iklime dirençli su, sanitasyon ve ısıtma sistemlerine erişimlerini iyileştirmeyi amaçlamakta ve konut birimlerinin inşası ve operasyonel yönetiminde kadın istihdamı için hedefler belirlemektedir ([2X Climate Finance Taskforce, 2021](#)).

[Monrovia](#)'da, kapsamlı Kentsel Gelişim Stratejisinin önemli bir ayağı, kadınlara odaklanarak, şehir planlama süreçlerinin uygulanmasında ve sahiplenilmesinde vatandaşların katılımını ve güçlendirilmesini artırmaktır. Bu kapsamda bir kadın güvenliği denetimi gerçekleştirilecek, bir vatandaş danışma grubu kurulacak ve bir kentli kadın geçim kaynağı destek projesi başlatılacaktır. Proje, kadınlara güvenli çocuk bakımının yanı sıra mesleki eğitim, kadınların politika ve yasalara katılımına destek ve geçim kaynağı ve iş eğitiminin ardından küçük işletme sahibi kadınlara tohum hibesi sağlayacaktır ([Cities Alliance, 2021](#)).

Cities Alliance Kadınlar için Şehirler Programı, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması konusunda şehir planlamasına destek sağlamaktadır. Çerçevesinin kadın odaklı katılımcı süreci [Gambiya](#)'nın Büyük Banjul bölgesinde uygulanmıştır ve Banjul 2040 Dijital Kent Planına bilgi sağlayacaktır. [Tunus](#)'taki Beja ve Médenine şehirleri de meclis üyesi eğitimleri yoluyla toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için yerel kamu politikalarına entegrasyonunu geliştirmeye yönelik çalışmalar başlatmıştır (Cities Alliance, 2020).

ULAŞIM

Küresel sera gazı emisyonlarına önemli ölçüde katkıda bulunan ve kadın istihdamını destekleyen ulaştırma, iklim değişikliği ve kadınların ekonomik katılımının kritik bir kesişim noktasında yer almaktadır. Küresel olarak ulaşım, sera gazı emisyonlarının dörtte birini üretmektedir ve ülkeler kentleşmeye devam ettikçe bu rakamın 2015 ile 2050 yılları arasında yüzde 60 oranında artması beklenmektedir (CCAP, 2021). Kadınlar ve erkekler farklı hareketlilik modellerine sahiptir (Munoz-Raskin, 2022). Cinsiyete göre ayrıştırılmış sınırlı verilere göre, kadınlar toplu taşıma, bisiklet gibi düşük emisyonlu ulaşım türlerini daha yaygın olarak kullanmaktadır, (Dünya Bankası, 2022).¹⁵ Ulaşım altyapısı cinsiyet körü bir şekilde tasarlandığında, kadınların hareketliliğini ve istihdam fırsatlarına erişimini daha da azaltabilir. Erkekler aynı zamanda sektörün liderliğine ve işgücüne de hakimdir ve bu durum, yeni sürdürülebilir ulaştırma projeleri aracılığıyla kadınları insana yakışır işlerde ilerletme fırsatına işaret etmektedir.

Toplumsal cinsiyeti kapsayıcı ulaştırma yatırımları yoluyla iklim açısından olumlu hareketlilik modellerinin korunması ve hızlandırılması, düşük karbonlu bir geleceğe geçişin sağlanması açısından kritik önem taşımaktadır. Aynı zamanda, çevre dostu ulaşım türlerinin yaygınlaştırılması, kadınların hareketlilik kısıtlamalarını azaltarak ekonomik bağımsızlıklarının ve kamusal hayata tam katılımlarının önündeki engelleri kaldırabilir. Bununla birlikte, kadınlar gelirlerini ve bağımsızlıklarını artırdıkça, güvenli ve uygun fiyatlı toplu taşıma mevcut olmadığı ve ihtiyaçlarına uygun olmadığı sürece, daha karbon yoğun ulaşım seçeneklerine geçmeleri muhtemeldir (Legovini, 2022). Toplu taşımanın kalitesinden ziyade daha yüksek statü ve bağımsızlıkla ilişkilendirilebilecek olan erkeklerin özel ulaşım kullanımının ele alınması da kritik önem taşımaktadır. Bu da yol fiyatlandırması ve park etme ile ilgili kamu politikalarını, davranış değişikliği müdahalelerini ve pozitif pazarlamayı gerektirmektedir.

MÜDAHALE ÖRNEKLERİ

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), GCF'nin desteğiyle [Gürcistan](#)'daki Tiflis metro sistemini modernize etmek için yatırım yaparken aynı zamanda istihdamdaki cinsiyet farklılıklarını da ele aldı. Özel olarak hazırlanan fırsat eşitliği toplumsal cinsiyet eylem planı, kadın çalışan sayısının artmasını sağlarken, çalışanların elde tutulmasını da iyileştirdi. Yakın zamanda Tiflis, metro sistemlerinin güvenliğini artırmak ve hava kirliliğini azaltmak için daha çevre dostu taşımacılığı teşvik etmek için çalışıyor (2X Climate Finance Taskforce, 2021).

[Kolombiya](#)'da Bogota'nın hızlı ulaşım sistemi TransMilenio, yedi yıllık bir süre zarfında emisyonları 1,6 milyon tondan fazla azaltarak daha çevre dostu bir şehir yaratmak için adımlar atmıştır. Başlangıçta toplumsal cinsiyet farklılıkları ele alınmamış olsa da, kadınlar ve diğer savunmasız sürücüler için daha güvenli, daha konforlu yolculuklar sağlamak için sonunda kadınların bakış açıları dahil edilmiştir (Dünya Bankası, 2020).

[Arjantin](#)'in 2050 dayanıklılık, kapsayıcılık ve karbon nötrlüğü hedeflerine doğru ilerleyen Buenos Aires'in İklim Eylem Planı, yaya ve bisiklet seçenekleri gibi sürdürülebilir hareketliliği artırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, şehrin Toplumsal Cinsiyet ve Hareketlilik Planı, kadınların toplu taşımadaki güvenlik endişelerini kabul etmekte ve ulaşım ve hareketlilik planlamasında, istihdam katılımında, verilerde ve GBV konusunda farkındalık yaratmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ele almak için çaba göstermektedir (Sürdürülebilir Hareketlilik, 2022).

[Sırbistan](#)'da Dünya Bankası, demiryolu altyapısını iyileştirmeyi ve demiryolu projelerini denetleyen ve hava kalitesi sorunlarını ele alan kurumları güçlendirmeyi amaçlayan demiryolu modernizasyon projesini (P170868) onaylamıştır. Proje, mevcut ve potansiyel demiryolu kullanıcılarının cinsiyete dayalı hareketlilik engellerini tespit etmiş ve demiryolu operatörü için bir eylem planı geliştirmiştir. Ayrıca, erkek egemen bir sektörde yeni nesil yüksek nitelikli kadın profesyonelleri teşvik etmek için Sırbistan üniversitelerindeki kadınlara demiryolu sektöründe üç doktora bursu sağlamayı taahhüt etmiştir (Aragones & Vukanovic, 2021).

¹⁵ Bazı ülkelerde ise tam tersi bir durum söz konusudur; kadınlardan çok erkekler toplu taşıma araçlarını kullanmaktadır. Örneğin Ürdün'de, birçok kadını neredeyse hareketsiz hale getiren kısıtlayıcı sosyal normlar nedeniyle FLFP oranı son derece düşüktür.

ÜRETİM

Kimyasallar, çelik, çimento ve cam gibi özellikle ağır sanayiler küresel sera gazı emisyonlarına önemli ölçüde katkıda bulunur ve istihdam ve liderlikte önemli cinsiyet içerir. Kadınların sektördeki işgücünün yüzde 30'unu temsil ettiği ve üst düzey görevlerde sadece yüzde 15 oranında yer aldığı tahmin edilmektedir ([World Manufacturing Association, t.y.](#)). Karbon yoğun temel malzemelerin şu anda teknik ve ekonomik olarak uygulanabilir bir ikamesi yoktur ve bu da istihdamı destekleyen, ekonomik büyümeyi yönlendiren ve konut, atık arıtma, gıda güvenliği, sağlık hizmetleri ve tüketim malları için çözümler sağlayan süreçleri ortadan kaldırmada zorluklar yaratmaktadır ([CCAP, 2021](#)). Bugüne kadar, üretim süreçlerinin karbon ayak izini azaltmaya ve aynı zamanda kadınların sektöre katılımını artırmaya yönelik giriş noktaları kapsamlı bir şekilde araştırılmamıştır. Ancak, yakın zamanda yapılan bir politika değerlendirmesi raporunda¹⁶, çoğu yeşil sanayi politikasının henüz toplumsal cinsiyet entegrasyonunu içermemesine rağmen, kadınların liderler, girişimciler ve sanayi çalışanları olarak kullanılmayan potansiyelinin yeşil sanayileşmeyi ileriye götürebileceği belirtilmektedir ([UNIDO, 2020](#)).

Küresel yapı malzemeleri şirketi CEMEX, Bilime Dayalı Hedefler girişimi¹⁷ tarafından onaylanan ve çimento sektöründe şu anda mevcut olan en iddialı yolu sunan sağlam emisyon azaltma hedefleri belirlemiştir ([CEMEX, 2021](#)). Aynı zamanda CEMEX, örneğin bilinçsiz önyargıları ele almak ve kapsayıcı liderlik davranışları geliştirmek için şirket içi eğitimler yoluyla daha fazla cinsiyet katılımı için çalışmaktadır ([CEMEX, 2020](#)). "Yo Construyo Autonomía" gibi girişimler, kendin yap ev inşaatı projelerinde kadınları güçlendirmekte ve "Patrimonio Hoy", müşteri tabanının yüzde 70'ini kadınların oluşturduğu finansman planları sunmaktadır.

Kanıt Toplamada ve Toplumsal Cinsiyet-İklim Bağlantısını Operasyonel Hale Getirmede Mevcut Zorluklar

Başarılı ve tekrarlanabilir toplumsal cinsiyete duyarlı iklim müdahalelerine ilişkin kanıtlar halen ortaya çıkmaktadır. Bu tür müdahaleleri keşfetmek, operasyonel deneyimlerden dersler çıkarmak ve iklim değişikliğiyle kapsayıcı ve toplumsal cinsiyeti dönüştürücü bir şekilde mücadele etmek için en iyi uygulamaları formüle etmek için önemli bir alan vardır. İklim için finans ve yatırımın harekete geçirilmesi

Ancak sonuç odaklı fonlar ve sürdürülebilirlik bağlantılı finansman da dahil olmak üzere bazı yenilikçi finansman mekanizmaları, toplumsal cinsiyet hedeflerine yönelik daha fazla sermaye sağlanmasına yardımcı olabilir. Politika ve düzenleme alanında, ulusal yol haritalarında ve iklim taahhütlerinde entegre bir toplumsal cinsiyet-iklim anlatısı giderek artmaktadır. Ayrıca, hedefler bugüne kadar büyük ölçüde paralel kalsa da, toplumsal cinsiyet ve iklim konusunda gönüllü faaliyetler ve kurumsal standartlar ortaya çıkmaktadır. Sosyal koruma, afet yönetimi ve dayanıklılık inşasının yanı sıra kadın istihdamı ve girişimciliği, toplumsal cinsiyeti kapsayıcı uyum ve azaltım stratejileri için yüksek potansiyelli alanlardır.

Veri eksiklikleri önemlidir. Toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısında neyin işe yaradığına (ve neyin yaramadığına) dair kanıt eksikliği, temel ve programatik verilerdeki eksiklikten kaynaklanmaktadır (bkz. Kutu 3). Çevresel karar alma süreçlerinde kadınlar, afetlere bağlı ölüm ve hastalıklar, afet risk yönetimi, arazi hakları ve doğal kaynaklara erişim, tüketim ve üretim ile sağlık konularındaki temel istatistikler önemli eksiklikler olarak kabul edilmektedir ([Data 2X, 2020](#)). İklim ve toplumsal cinsiyet sonuçlarını takip etmek için güçlendirilmiş izleme ve değerlendirme süreçlerinin yanı sıra program düzeyinde daha iyi, daha güvenilir nitel ve nicel toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilere ihtiyaç vardır.

Toplumsal cinsiyet-iklim bağı aynı zamanda hem iklim adaptasyonuna hem de iklim finansmanının toplumsal cinsiyete duyarlılığına yeterli ilginin gösterilmesinin önemini ön plana çıkarmaktadır. Bugüne kadar, azaltım önlemleri (büyük ölçekli sermaye yoğun, sert altyapı yatırımları dahil) finansman ve politika ilgisinin büyük kısmını almıştır. Kadınlar da dahil olmak üzere yoksul insanların dayanıklılığını güvence altına almaya yardımcı olabilecek yerel olarak yönetilen beceriler ve kurum oluşturma çabaları da dahil olmak üzere uyum çabaları tarihsel olarak daha az finansman ve destek almıştır ([Dünya Bankası Grubu, 2019](#)). Ayrıca, küresel olarak ihtiyaç duyulan iklim eyleminin ölçeği ve kapsamının, ısınmayı 1,5 °C eşliğinin altında tutmak için tek başına kamu sermayesi yetersiz olduğundan, önemli miktarda özel sektör yatırımı gerektireceği kabul edilmektedir. Özel finansman öncelikle yatırımcılar için kanıtlanabilir getirileri olan azaltım önlemlerine akmaktadır. Buna karşılık, bu özetle vurgulanan insan merkezli yaklaşımlar, piyasa bağlamında parasallaştırılmamıştır.

¹⁶ Rapor Kamboçya, Peru, Senegal ve Güney Afrika'ya ilişkin analizleri içermektedir.

¹⁷ Bilime Dayalı Hedefler girişimi, işletmelerin sera gazı emisyonlarını azaltmak için açıkça tanımlanmış yollar sağlayan hedefler belirlemelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Hedefler, küresel ısınmayı sanayi öncesi seviyelerin 2°C altında sınırlayan son iklim bilimi ile uyumluysa 'bilime dayalı' olarak kabul edilir ([Bilime Dayalı Hedefler](#)).

KUTU 3. TOPLUMSAL CİNSİYET-İKLİM BAĞLANTISINA İLİŞKİN VERİ AÇIKLARI

Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, kanıta dayalı politika oluşturmanın ve toplumsal cinsiyeti dönüştürücü iklim hedeflerine ulaşmanın merkezinde yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet verileri olmadan, farklılaşan iklim etkileriyle ilgili konular gölgede kalır, müdahaleler uygunsuz bir şekilde tasarlanır, karar vericiler harekete geçmeye ikna olmaz ve ilerlemenin izlenmesi imkansız hale gelir.

Kirlilik ve diğer iklim göstergelerine ilişkin veriler en az erişilebilir olanlar arasındadır ve ülkeler iklim değişikliğiyle ilgili izleme çerçevelerini uygularken büyük yönetim ve kaynak yükleriyle karşı karşıyadır (Lorenz & Getzendanner, 2022). Aynı şekilde, BM Kadın Birimi vd., 2022 SKH toplumsal cinsiyet veri açıklarının kapatılmasının 22 yıl alacağını tahmin etmektedir (Encarnacion.). Nexus söz konusu olduğunda, toplumsal cinsiyetle ilgili çevresel istatistikler ulusal istatistik sistemlerinde büyük ölçüde yer almamaktadır. Devam eden bir araştırmaya göre, yalnızca yedi OECD ülkesi çevreyle ilgili cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplamaktadır (OECD, 2020).

Toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısı hakkında veri toplamanın, bu verileri erişilebilir kılmak ve politikaları ve müdahaleleri bilgilendirmek için kullanmanın önemi giderek daha fazla kabul görmektedir. Aşağıdakiler de dahil olmak üzere bu amaçlar doğrultusunda çalışan birkaç kayda değer girişim bulunmaktadır:

- BM'nin Women Count girişimi, ulusal istatistik sistemlerinin teknik kapasitesini geliştirerek ve veri toplama iyileştirmek için mali destek sağlayarak toplumsal cinsiyet istatistiklerinin üretimini sınırlandıran kurumsal ve mali kısıtlamaların üstesinden gelmeyi amaçlamaktadır. Women Count ayrıca, toplumsal cinsiyet ve çevre arasındaki bağın ölçülmesine Anketi ilişkin bir araç seti olan Model 'ni de yayınlamıştır. Çevre ve iklim alanlarında cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplama.
- Gender+ Environment Data Alliance (GEDA), hükümetlerin, finansörlerin ve kalkınma uygulayıcılarının iklim gerçeklerine toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde yanıt vermelerine yardımcı olmak için 2021 yılında başlatılan üyelik temelli bir koalisyonudur. İklim eylemini daha iyi bilgilendirmek için bu bağlantıya ilişkin veri ve bilgileri iletmek amacıyla cinsiyet-çevre verileri konusunda teknik destek ve savunuculuk sağlar.
- IUCN'nin Toplumsal Cinsiyet ve Çevre Kaynak Merkezi, belirlenmiş bir platform aracılığıyla haberleri, kaynakları, araçları, girişimleri ve ortaklıkları paylaşarak öğrenmeyi teşvik etmeyi ve eylemi bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Çevre ve Toplumsal Cinsiyet Bilgileri (EGI), çevre ve iklim alanlarında toplumsal cinsiyete duyarlı programlama ve politikaları desteklemek için veri boşluklarını doldurur ve aşağıdaki konularda zorlukları ve ilerlemeleri ortaya koyan analizler sunar cinsiyet-iklim bağlantısı.
- WEDO'nun 2016 yılında başlattığı Toplumsal Cinsiyet İklim İzleyicisi Uygulaması, toplumsal cinsiyetin ulusal ve uluslararası iklim politikalarına entegrasyonu konusundaki ilerlemeyi anlamak ve izlemek için hareket halindeyken en son bilgileri ve kaynakları sağlar. Uygulamanın temel amacı sivil toplumda farkındalık yaratmak ve diyalog ve politika uygulamalarını kolaylaştırmak için ülkeleri sorumlu tutmaktır.

İklim değişikliğinin farklılaşan etkilerinin anlaşılması, cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin üretilmesi yoluyla kritik önem taşırken, iklimle ilgili verilerin açıklanması ile kadınların liderliği arasında da önemli bir bağlantı vardır. Londra Borsası'nda listelenen 215 firma yapılan bir çalışmada, sera gazı emisyonlarının gönüllü olarak açıklanması ile yönetim kurullarındaki cinsiyet çeşitliliği arasında güçlü bir pozitif korelasyon bulunmuştur (Tingbani . 2020). Güney Kore'deki benzer bulgular, kadın yöneticilerin ve çalışanların gönüllü kurumsal karbon açıklamaları üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır (Kim, 2022). Daha fazla şeffaflığın şirket risk değerlendirmesini, sermaye tahsisini ve iklimle duyarlı stratejik planlamayı iyileştirebileceği İklimle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü söz konusu olduğunda, cinsiyet çeşitliliği daha fazla olan yönetim kurullarına sahip firmalar önemli ölçüde daha iyi performans göstermektedir.

3. İLERİYE BAKMAK: İKLİM EYLEMİNDE KADINLARI İLERİYE TAŞIMAK İÇİN TEMEL ÖNERİLER

Stratejik Öneriler

1. Toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısının anlaşılmasını güçlendirmek. Kadınların iklimle ilgili yerel, ulusal ve küresel politika ve finans eylemlerine ve toplumun dayanıklılığının artırılmasına ve afet riskinin azaltılmasına kilit katkıda bulunanlar olduğunu vurgulamak için "kurban olarak kadınlar" anlatılarının ötesine geçen kanıta dayalı, kapsayıcı yaklaşımları geliştirmek.
2. Pilot müdahaleler ve değerlendirme çalışmaları yoluyla kanıt tabanı oluşturmak. Toplumsal cinsiyete duyarlı iklim çözümlerini belirlemek için faydalanıcı geri bildirimleri ve toplumsal cinsiyet verilerinin toplanmasıyla birlikte nicel ve nitel yaklaşımları kullanın. Kesişimsel bir mercekle eklemek ve engelliliğe göre ayrıştırılmış veriler ek özellikler hakkında veri toplamak, kanıt temelini derinleştirebilir.
3. Dünya Bankası Grubu programlaması da dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet-iklim bağlantısının tam olarak entegre edilmesini ve izlenmesini sağlamak. Bu, CCDR'ler (bkz. Kutu 2) ve iklim felaketlerinden en çok etkilenen ülkeler için kayıp ve hasar finansmanı gibi alanlarda gelecekteki çabalar gibi Dünya Bankası Grubu stratejisi ve programlamasındaki içerik ve harcamalar açısından önemlidir.
4. Kadınları iklim kırılganlığı açısından daha büyük risk altında bırakan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel nedenlerini ele almaya devam edin. Toplumsal cinsiyete duyarlı yasal çerçeveleri güçlendirin ve iklim eylemi bağlamında kadınların beşeri sermayesine, iş kalitesine ve geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesine, varlıklara erişimine ve sahipliğine, sesine ve eylemliliğine odaklanın.

Finansman ve Yatırımlar

1. Toplumsal cinsiyete duyarlı iklim eylemi için finansmanın önemli ölçüde artırılması. Bu, devredilen iklim finansmanını ve ana akım kamu sektörü ve makro bütçe kategorileri arasında özel finansmanı içerir. Sermayenin, Yerli Halklar ve iklim göçmenleri gibi diğer dezavantajlı grup kimliklerini temsil edenler de dahil olmak üzere kadın örgütlerine ve kadın liderliğindeki girişimlere akmasını sağlayın.
2. Yenilikçi özel sektör finansman araçlarını keşfedin. Toplumsal cinsiyet, sürdürülebilirlik, mavi ve yeşil tahviller; toplumsal cinsiyet ve sağlık yan faydaları olan karbon piyasası mekanizmaları ve toplumsal cinsiyet ve iklim performans göstergelerini açıkça içeren karma finansman gibi yenilikleri genişletin.

3. İmtiyazlı ve karma finansman mekanizmalarının artırılması. Bu, We-Fi veya CIF gibi toplumsal cinsiyet veya iklimi hedefleyen yerleşik finansman mekanizmalarından yararlanılarak yapılabilir. Özel sektör sermayesini, uyum ve dayanıklılık gibi yüksek riskli veya düşük getirili olarak algılanan alanlarda toplumsal cinsiyet-iklim projelerine çekmek amacıyla özel karma fonları oluşturmak.
4. Kadınların kurduğu veya yönettiği yeşil ve iklim işletmelerine yatırım yapın. Bu, kadın son kullanıcılara fayda sağlayan iklim dostu ürün ve hizmetleri veya kadınların uyum kapasitesini artıran çözümleri destekleyecektir. Bu alanda kamu-özel sektör ortaklıkları potansiyelini araştırın, kamu örgütlenmesi ve bir araya getirme gücünü özel sermaye ve hedeflenen değer zinciri geliştirme ile birleştirin.

Kurumlar, Politika ve Düzenleme

1. Tüm iklim programları ve politikalarına toplumsal cinsiyet merceği uygulayın. Toplumsal cinsiyet, kapsayıcı ve toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun azaltılması ve iklim direnciyle ilgili karşılıklı olarak birbirini güçlendiren hedeflere yönelik iklim müdahale programları oluşturmak için tamamen entegre bir unsur olmalıdır. Bunu yapmak, Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkıların ve Paris Uyum taahhütlerinin toplumsal cinsiyete duyarlı ve sosyal olarak kapsayıcı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayabilir.
2. İklim diyaloglarında katılımcı uygulamaları destekleyin. Yerel olarak yönetilen iklim eyleminin bir parçası olarak yatırım önceliklerini şekillendirmek için kadınların ve marjinal grupların dahil edilmesi için fırsatlar yaratın.
3. Kadınların liderliğini ve karar alma kapasitesini teşvik etmek. Bu, iklim politikası, planlaması ve uygulamasında; hükümetlerde, yerel toplum kuruluşlarında, şirket yönetim kurullarında ve yönetiminde ve daha geniş iklim bilimi topluluğunda yapılmalıdır.

Tematik ve Sektörel Tavsiyeler

1. En iyi uygulamaları paylaşın ve etkili çözümleri çoğaltın ve ölçeklendirin. Tarım, su, ormancılık ve arazi kullanımı; enerji; şehirler; ulaşım ve imalat gibi yüksek etkili, yüksek emisyonlu sektörleri hedefleyin; bu sektörlerde önemli bir büyüme veya istihdam yaratılması beklenmektedir, böylece kadınlar ve kız çocukları bu geçişlerden olumlu bir şekilde faydalanabilir. Programlar, dönüşüm potansiyelini artırmak için programlamaya hak temelli bir yaklaşımı göz önünde bulundurmalı ve eylem ve hedeflerin zaman ufkunu genişletmek için çalışmalıdır.
2. Yeşil istihdamı ve girişimciliği teşvik edin. Kız çocuklarının yeşil STEM alanında eğitim almasını teşvik edin ve yeşil işlere eşit erişim sağlamak için okuldan işe geçişi destekleyin. Örneğin, çocuk bakımı, GBV'nin önlenmesi, teknik eğitim ve mentorluk fırsatlarını içeren cinsiyete duyarlı insan kaynakları politikaları yoluyla cinsiyete dayalı ayrımcılığı ve giriş ve elde tutma önündeki engelleri ele alarak istihdam alanlarını kadınlar için daha iyi hale getirin.
3. Sosyal koruma ve geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi tedbirlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı tasarımın sağlanması. Kadınların doğal kaynaklara dayalı sektörlerdeki aşırı temsili azaltmak için geçim kaynaklarını çeşitlendirmeye yönelik programlar oluşturun ve özellikle kadınların ve Yerli Halkların öncülük ettiği, mülkiyet haklarını, doğal kaynak yönetim kapasitesini ve alan temelli yaklaşımların kullanımını güvence altına alın.
4. Kadınları şiddetten koruyan politika ve yasal çerçeveleri güçlendirin. Yerinden edilme ve hareketlilik bağlamında GBV tehditlerini azaltmak ve destek önlemlerini geliştirmek için iklim kaynaklı göç, afet müdahalesi ve doğal kaynaklara dayalı çatışma bağlamında bir GBV merceği kullanın. Adil bir geçişin parçası olarak kadınların işgücüne katılımını teşvik etmek için işyerlerinde TCDŞ riskini azaltmaya yönelik tedbirler uygulayın.
5. Toplumsal cinsiyet hususlarını dayanıklılık inşasına ve afet riskinin azaltılmasına entegre edin. Afete hazırlık ve müdahale mekanizmalarının kadın ve çocukların yanı sıra yaşlılara, engellilere ve dezavantajlı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği (SOGI) gruplarının üyelerine ulaşacak şekilde tasarlanmasını sağlamak. Afet riskinin azaltılması ve müdahalede kadınların liderliğini, erken uyarı sistemi bilgilerine erişimi ve kapasite geliştirmeyi desteklemek.

2X İklim Finansmanı Görev Gücü (2021). "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İklim Finansmanının Yolları: Sürdürülebilir Şehirler". 2X Collaborative. https://static1.squarespace.com/static/60d997f2ecd20831960869e0/t/61891a0054984e08d9b99101/1636375042775/2X_ClimateTaskforce_Cities_v7.pdf

Altunbas Y., Gambacorta L., Reghezza A. ve Velliscig G. (2022). "İşyerinde cinsiyet çeşitliliği iklim değişikliğini azaltır mı?". Para ve Ekonomi Bölümü, Uluslararası Ödemeler Bankası. <https://www.bis.org/publ/work977.htm>

Aragones, V., Vukanovic, S. (2021). "Demiryollarını modernleştirmek ve Sırbistan'ı dünyaya bağlamak". Dünya Bankası Blogları. Dünya Bankası Grubu, Washington DC. <https://blogs.worldbank.org/transport/modernizing-railways-and-linking-serbia-world>

Agarwal, B. (2009). "Toplumsal cinsiyet ve ormanların korunması: Kadınların topluluk orman yönetişimine katılımının etkisi". Ecological Economics, Cilt 68, Sayı 11, 2009, Sayfa 2785-2799, ISSN 0921-8009, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2009.04.025>.

Beides, H., Maier, E. (2022). "Enerji sektörüne daha fazla kadın kazandırmak: MENA için YENİLENMİŞ bir yaklaşım". Dünya Bankası Grubu, Washington DC. <https://blogs.worldbank.org/arabvoices/getting-more-women-energy-sector-renewed-approach-mena#:~:text=The%20main%20objectives%20of%20RENEW,in%20clean%20energy%20transition%20jobs>.

BIMCO & Uluslararası Deniz Ticaret Odası (2021). Denizci İşgücü Raporu. ICS. <https://www.ics-shipping.org/press-release/new-bimco-ics-seafarer-workforce-report-warns-of-serious-potential-officer-shortage/>

BoardReady (2021). "Çeşitlilik ve İklim Eylemi. En büyük kurumsal sera gazı salımcıları arasında, çeşitlilik içeren yönetim kurullarına sahip şirketler net sıfıra ulaşmak için daha fazlasını yapıyor". https://abirdseyeview.globaldiversity-and-climate-action/#_downloads

Boston Consulting Group (BCG) (2019). "The business imperative the-20s-business-imperative-of-diversityof diversity". <https://www.bcg.com/publications/2019/winning->

Bowen, T. ve diğerleri (2020). Uyarlanabilir Sosyal Koruma: Şoklara Karşı Dayanıklılık Oluşturma. Odak Noktasında Uluslararası Kalkınma. Washington, DC: Dünya Bankası. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33785> Lisans: CC BY 3.0 IGO.

Brew-Hammond, A., Crole-Rees, A. (2004). "Enerji Hizmetlerine Erişimin Artırılması Yoluyla Kırsal Yoksulluğun Azaltılması - Mali'deki Çok İşlevli Platform Projesinin İncelenmesi". UNDP. https://www.researchgate.net/publication/269398844_Reducing_Rural_Poverty_Through_Increased_Access_to_Energy_Services_-_A_Review_of_the_Multifunctional_Platform_Project_in_Mali

British International Investment (2020). "Miro Ormanlık Şirketi. Ormanlıkta kadın işgücünün teşvik edilmesi". gender toolkit.bii.co.uk/case-studies/miro-forestry-company/

Browder, G., Nunez Sanchez, A., Jongman, B., Engle, N., van Beek, E., Caster Errea, M., Hodgson, S. (2021). Bir EPIC Yanıtı : Sel ve Kuraklık Risk Yönetimi için Yenilikçi Yönetişim. Dünya Bankası, Washington, DC. © Dünya Bankası. openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35754 Lisans: CC BY 3.0 IGO.

Buchner ve diğerleri (2021). "İklim Finansmanının Küresel Manzarası 2021". Climate Policy Initiative. climatepolicyinitiative.org/publication/global-landscape-of-climate-finance-2021/

Canpolat, E., Shakirova, M., McElhinny, V., Westerman, K., Cruz, A., Buppert, T. (2022). Sürdürülebilir Orman Yönetiminde Toplumsal Cinsiyeti Dönüştürücü Değişimin Teşvik Edilmesi: Özel Hibe Mekanizması (DGM) Örneği. Washington, DC: Dünya Bankası. © Dünya Bankası Banka. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37127> Lisans: CC BY 3.0 IGO.

Carbon Brief (2021). "Analiz: İklim bilimi of-diversity-in-climate-science-research/araştırmalarında çeşitlilik eksikliği". <https://www.carbonbrief.org/analysis-the-lack->

Castañeda Carney, I., Sabater, L., Owren, C. ve Boyer, A. E. (2020) "Gender-based violence and environment linkages", Gland, İsviçre: IUCN. <https://portals.iucn.org/library/node/48969>

Cemex (2020). "CEMEX, BM Kadının Güçlenmesi Prensiplerini imzaladı". <https://www.cemex.co.uk/-/cemex-signs-un-women-s-empowerment-principles>

Cemex (2021). "Cemex ambitious 2030 climate targets validated to be-in-line- cemex-ambitious-2030-climate-targets-validated-to-be-in-line- with-the-latest-science-with-the-latest-science". <https://www.cemex.com/-/>

Chanana-Nag, N., Aggarwal, P.K. (2020). Tarımda kadın ve iklim riskleri: kalkınma için sıcak noktalar. Climatic Change 158, 13-27. <https://doi.org/10.1007/s10584-018-2233-z>

Chattopadhyay, R., Duflo, E. (2004). "Politika Yapıcılar Olarak Kadınlar: Hindistan'da Rastgele Bir Politika Deneyinden Kanıtlar." Econometrica, vol. 72, no. 5, pp. 1409-43. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3598894>. Erişim tarihi 23 Kasım 2022.

Cities Alliance (2020). "2020 Corporate Scorecard" https://www.citiesalliance.org/sites/default/files/2021-05/CA_2020_CorporateScorecard.pdf

Şehirler İttifakı (2020). Greater Monrovia Kentsel Gelişim Stratejisi. https://www.citiesalliance.org/sites/default/files/2021-06/CitiesAlliance_GrMonroviaUrbanDevStrategy_2021.pdf

Climate Bond Initiative (2021). "Sürdürülebilir borç piyasasının küresel durumu". https://www.climatebonds.net/files/reports/cbi-global_sotm_2021_02h_0.pdf

Crunchbase haberleri (2020). "Global VC Funding to Founders venture/global-vc-funding-to-female-founders/ Female dropped Dramatically this Year". <https://news.crunchbase.com/>

Data2x. (2020). Çevre Alanında Toplumsal Cinsiyet Veri Boşluklarının Haritalanması. https://data2x.org/wp-BIXcontent/uploads/2020/03/_MappingGenderDataGaps_Environment.pdf

Deloitte (2021). "Salyangoz hızında ilerleme Yönetim kurulu odasında kadınlar: Küresel bir bakış açısı". Deloitte Global Boardroom Program. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/gx-women-in-the-boardroom-seventh-edition.pdf>

Desai, B. H., & Mandal, M. (2021). Kadınlara yönelik cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artmasında iklim değişikliğinin rolü: Uluslararası hukuk için yeni bir meydan okuma. *Environmental Policy and Law*, 51(3), 137-157. https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2021/10/report/role-of-climate-change-in-exacerbating-sexual-and-gender-based-violence-against-women-a-new-challenge-for-international-law/epl_2021_51-3_epl-51-3-epl210055_epl-51-epl210055.pdf

Encarnacion, J., Emandi, R., Seck, P. (2022). SKH toplumsal cinsiyet veri boşluklarını kapatmak 22 yıl . UN Women. <https://data.unwomen.org/features/it-will-take-22-years-close-sdg-gender-data-gaps>

Eman, E., De Vries, S., Thies, S., Kayenat, K., Mirai, M. (2021). Afet Riski ve Direncinin Toplumsal Cinsiyet Boyutları: Mevcut Kanıtlar. Washington, D.C.: Dünya Bankası Grubu. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35202>

FAO (2018). "Tarımdan kaynaklanan emisyonlar. Küresel, bölgesel ve ülke trendleri 2000-2018". FAOSTAT Analitik Dosyası 18. <https://www.fao.org/3/cb3808en/cb3808en.pdf>

Gıda ve Tarım Örgütü (n.d.). "Women in agriculture/agriculture/tr". <https://www.fao.org/reduce-rural-poverty/our-work/women-in->

FP Analytics (2020). "Değişimin kaldıraçları olarak kadınlar. Erkek egemen endüstrileri dönüştürmek için kadınların gücünü açığa çıkarmak". <https://womenasleversofchange.com/#environment>

Fruttero, A., D. Halim, B. Coelho, H. Gninafon ve N. Muller (yakında çıkacak). "İklim değişikliğinin erkekler ve kadınlar üzerindeki farklı etkileri: hava durumu şoklarından elde edilen kanıtlar." Dünya Bankası Grubu, Washington DC, mimeo.

Gambacorta L., Pancotto L., Reghezza A. ve Spaggiari M. (2022). "Banka Yönetim Kurullarında Cinsiyet Çeşitliliği ve Yeşil Kredilendirme". Para ve Ekonomi Bölümü, Uluslararası Ödemeler Bankası. <bis.org/publ/work1044.pdf>

GBV AoR Yardım Masası (2021). "İklim Değişikliği ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Bağlantılar nelerdir? GBV AoR Helpdesk Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet acil durumları". <https://gbvaor.net/sites/default/files/2021-03/gbv-aor-helpdesk-climate-change-gbv-19032021.pdf>

Gouett M. (2021). "Toplumsal Cinsiyet Tahvilleri Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi." Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü. <https://www.iisd.org/system/files/2021-03/equality-gender-bonds.pdf>

GEF (2021). "GEF Corporate Scorecard December 2021 12.pdf". https://www.thegef.org/sites/default/files/documents/2021-12/GEF_Corporate_Scorecard_December_2021_12.pdf

Godfrey-Wood, Rachel. Flower, Benjamin C.R. (2017). "Garantili istihdam iklim değişikliğine karşı dayanıklılığı teşvik ediyor mu? Hindistan'ın Mahatma Gandhi Ulusal Kırsal Garanti Yasası (MGNREGA) örneği". Kalkınma Politikası İncelemesi. Cilt 36. Sayı 51. Pp 0586-0604. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/dpr.12309>

Yeşil Büyüme Çalışma Grubu (GGWG) & İşletme Geliştirme Donör Komitesi (DCED) (2012). "Kadınların yeşil büyümeye katılımı - tam olarak gerçekleştirilmiş bir potansiyel mi?". https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Womens_participation_in_Green_Growth.pdf

Gustafsson-Wright, E., Boggild-Jones, I., Nwabunnia, O., Osborne, S. (2022). "Rakamlarla sosyal ve kalkınma etki tahvilleri. Ekim 2022 anlık görüntüsü". Seri: Sonuç temelli finansman: Etki tahvilleri ve sonuç fonları. Brookings. <https://www.brookings.edu/research/social-and-development-impact-bonds-by-the-numbers/>

İnsan Hakları İzleme Örgütü (2015). "Eviniz süpürülmeden önce evlenin. Bangladeş'te çocuk evliliği". https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/bangladesh0615_web.pdf

Uluslararası Enerji Ajansı (2020). "Enerji ve toplumsal cinsiyet. Enerji sektöründe istihdam ve enerjiye erişimde kritik bir konu". <https://www.iea.org/topics/energy-and-gender>

Uluslararası Finans Kurumu (n.d.). "Toplumsal cinsiyet açısından akıllı iş çözümleri. Kadın Girişimciler Hindistan'da güneş enerjisi ürünlerinin yolunu aydınlatıyor". International Finance Corporation, Washington DC. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/9ebaec65-a1aa-4c93-8d1e-ddf4986530bf/10953_Gender_Case_Study_LightingAsia.pdf?MOD=AJPERES&CVID=ILIB-G

Uluslararası Finans Kurumu (n.d.). "Pursuing gender equality content/uploads/pdf/publications/Gender%20Equity%20in%20 through infrastructure and natural resources" International Finance Corporation, Washington DC. https://commdev.org/wp-1NR_Brochure_FIN%20for%20WEB.pdf

Uluslararası Finans Kurumu (2017). "Kadınlara Yatırım Yapmak: İş vakası için yeni kanıtlar". International Finance Corporation, Washington DC. <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ac8fca18-6586-48cc-bfba-832b41d6af68/IFC+Invest+in+Women+October+2017.pdf?MOD=AJPERES&CVID=IYLVAcA>

Uluslararası Finans Kurumu (2018). "IFC ve BIX Capital, düşük gelirli Afrikalı haneler için iklim dostu cihazları finanse etmek üzere ortaklık kurdu". Uluslararası Finans Kurumu, Washington DC. <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=18344>

Uluslararası Finans Kurumu (2019). DCM Şeker (43346). IFC Proje Bilgi ve Veri Portalı. <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SII/42346/dcm-sugar>

Uluslararası Finans Kurumu (2019). "Energy2Equal: Afrika'nın yenilenebilir enerji sektöründe kadınların güçlendirilmesi". International Finance Corporation, Washington DC. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/news_ext_content/ifc_external_corporate_site/news+and+events/news/energy2equal-africa

Uluslararası Finans Kurumu (2019). "Başarı tohumları. IFC'nin tarımsal ticaret değer zincirlerinde kadınların yaşamlarını iyileştirmeye yönelik çalışmalarının öyküleri". Uluslararası Finans Corporation, Washington DC. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/92ac5457-9612-4628-9107-162be3dd1d69/IFC_MAS+Gender_SA+Agri+Vignettes_Seeds+of+Success_UPDATED.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nNqWTdz

Uluslararası Finans Kurumu (2021). İZSU Destek (44190). IFC Proje Bilgi ve Veri Portalı. <https://disclosures.ifc.org/project-detail/SII/44190/izsu-support>

Uluslararası Finans Kurumu (2021). "IFC, İzmir, Türkiye'de 400.000'den fazla kişi için su kaynaklarının ve atık su hizmetlerinin iyileştirilmesine yardımcı oluyor." Uluslararası Finans Kurumu, Washington DC. <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=26440>

Uluslararası Finans Kurumu (2021). "CTRL ALT DEL Yükselen Piyasalar için Yeşil Bir Yeniden Başlatma Covid Sonrası Sürdürülebilir Büyüme için Kilit Sektörler." Uluslararası Finans Kurumu, Washington DC. <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=26440>

Uluslararası Finans Kurumu (2021). "Toplumsal cinsiyete duyarlı iklim-akıllı madencilik için iş durumu". International Finance Corporation, Washington DC. https://commdev.org/wp-content/uploads/pdf/publications/Gender_CSM_Report_ExecSum.pdf

Uluslararası Finans Kurumu (2021). "CTRL ALT DEL Green Reboot for Emerging Markets." <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/44b004b2-ed46-48fc-8ade-aa0f485069a1/WomenOwnedSMes+Report-Final.pdf?MOD=AJPERES&CVID=kiiZZDZ>

Uluslararası Çalışma Örgütü (n.d). "Decent Work". <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

Uluslararası Çalışma Örgütü (2015). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Yeşil İşler". Politika Özeti. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_360572.pdf

Uluslararası Çalışma Örgütü (2019). "Promoting Decent Work in Garment Sector Global Supply Chains". https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/projectdocumentation/wcms_681644.pdf

Uluslararası Çalışma Örgütü (2022). ""Biz olmadan bize dair hiçbir şey olmaz" Çevresel olarak sürdürülebilir ekonomilere ve toplumlara doğru adil bir geçiş yoluyla engelli haklarını hayata geçirmek". Just Transition Policy brief. https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/just-transition-pb/WCMS_860628/lang--tr/index.htm

Uluslararası Çalışma Örgütü (2022). "The gender gap in employment: what's holding women barriers-women#introback?". <https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/>

Uluslararası Çalışma Örgütü (2022). "Sürdürülebilir bir iş geleceğine adil bir geçiş için Cezayir'deki genç erkekler ve kadınlar için yeşil işler." https://www.ilo.org/projesinin_lansmanı/global/topics/green-jobs/news/WCMS_847690/lang--en/index.htm

IPCC (2019). "Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli. IPCCnin Kırk Dokuzuncu Oturumu. IPCC Toplumsal Cinsiyet Görev Grubu Raporu". Kyoto, Japonya, 8-12 Mayıs, 2019. <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/01/110520190810-Doc-10-Rev.1TG-Gender.pdf>

IPCC (2022). "IPCC Altıncı Değerlendirme Raporu: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and vulnerability". <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

IRENA (2019). "Yenilenebilir Enerji: A gender perspective". <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/Renewable-Energy-A-Toplumsal-Cinsiyet-Perspektifi>

IUCN (2022). "IUCN ve MoCC Pakistan'ın İlk İklim başlattıcn.org/news/202207/ iucn-and-mocc-launch-pakistans-first-ever-climate-change-Değişikliği Toplumsal Cinsiyet Eylem Planını". <https://www.iugender-action-plan>

Jägermeyr, J., Müller, C., Ruane, A.C. ve diğerleri (2021). "Küresel tarım üzerindeki iklim etkileri, yeni nesil iklim ve ürün modellerinde daha erken ortaya çıkıyor". Nat Food 2, 873-885 (2021). <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00400-y>

Kim, E. (2022). Karbon Emisyon Bilgilerinin Gönüllü Olarak Açıklanmasında Kadın Personelin Etkisi. Uluslararası Çevre Araştırmaları ve Halk Sağlığı Dergisi, 19(20), 13247. <https://doi.org/10.3390/ijerph192013247>

Kuriakose, A., Heltberg, R., Wiseman, W., Costella, C., Cipryk, R., Cornelius, S., (2013). "İklim Duyarlı Sosyal Koruma". Development Policy Review. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/dpr.12037>

Lam, V.W.Y., Allison, E.H., Bell, J.D. ve diğerleri (2020). İklim değişikliği, tropikal balıkçılık ve sürdürülebilir kalkınma için beklentiler. Nat Rev Earth Environ 1, 440-454. <https://doi.org/10.1038/s43017-020-0071-9>

Legovini, A., Vandycke, N., Irungu, J. ve diğerleri (2022). "Taşımacılıkta kadınlar her zaman bir düşünce". Dünya Bankası, Washington DC. <https://blogs.worldbank.org/transport/all-too-often-transport-women-are-aherthought>

LinkedIn Economic Graph (2022). "Global Green Skills Report 2022". <https://economicgraph.linkedin.com/content/dam/me/economicgraph/en-us/global-green-skills-report/global-green-skills-report-pdf/li-green-economy-report-2022-annex.pdf>

Lorenz, N. & Getzendanner, M. (2022). Paris Kural Kitabına Göre İklim Değişikliği Verileri: Ülkelerin İklim Değişikliği Hedeflerini Ölçmek İçin Şimdi Yapmaları Gerekenler. Open Data Watch. <https://opendatawatch.com/blog/climate-change-data-playing-by-the-paris-rulebook/>

Malala Fonu (2021). "Daha yeşil, daha adil bir gelecek: Liderler neden iklim ve kız çocuklarının eğitimine yatırım yapmalı?". https://assets.ctfassets.net/0oan5gk9rgbh/OFgutQPKIFoi5lfY2iwFC/6b2fffd2c893ebdebee60f93be814299/MalalaFund_GirlsEducation_ClimateReport.pdf

Mavisakalyan, A. & Tarverdi, Y. (2019). "Toplumsal cinsiyet ve iklim değişikliği: Kadın parlamenterler fark yaratıyor mu?" European Journal of Political Economy, 2019, cilt 56, sayı C, 151-164 https://econpapers.repec.org/article/eeepoleco/v_3a56_3ay_3a2019_3ai_3ac_3ap_3a151-164.htm

McAuliffe, M., Freier, L. F., Skeldon, R., & Blower, J. (2022). 5 Büyük Yıkıcı: COVID-19'un Küresel Olarak Göç, Hareketlilik ve Göçmenler Üzerindeki Etkisi. Dünya Göç Raporu, 2022(1). publications.iom.int/books/world-migration-report-2022

McKinsey & Company (2021). "A blueprint for scaling voluntary carbon markets to meet blueprint-for-scaling-voluntary-carbon-markets-to-meet-the-the-climate-challengeclimate-challenge". <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/a->

McKinsey & Company (2021). "Çeşitlilik kazanır: How inclusion and inclusion/diversity-wins-how-inclusion-mattersmatters". <https://www.mckinsey.com/featured-insights/diversity->

Munoz-Raskin R., Carvajal K., Kurshitashvili, N. (2022). "İklim Eylem Gündemi: Hareketliliğe insan merkezli bir yaklaşım neden önemlidir?". Dünya Bankası, Washington DC. <https://blogs.worldbank.org/transport/climate-action-agenda-why-people-centered-approach-mobility-matters>

Ng W. & Acker, . (2020). "Taşımacılık iş gücünün toplumsal cinsiyet boyutu". <https://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/gender-dimension-transport-workforce.pdf>

Noe, L., Getzendanner, M. (2022). İklim Değişikliği Verileri. Paris Kural Kitabına Göre Oynamak: Ülkelerin iklim değişikliği hedeflerini ölçmek için şimdi yapmaları gerekenler.

ODI & HBF (2022). "İklim Fonları Güncellemesi. Toplumsal Cinsiyet ve İklim Finansmanı". <https://climatefundsupdate.org/wp-content/uploads/2022/03/CFF10-Gender-and-CF-ENG-2021.pdf>

OECD (2020). "Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine odaklanan yardımlar: Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun uygulanmasını desteklemek için mevcut finansman ve zaman içindeki eğilimlerin anlık görüntüsü". <https://www.oecd.org/development/gender-development/Aid-Focussed-on-Gender-Equality-and-Women-s-Empowerment-2020.pdf>

OECD (2020). Toplumsal Cinsiyet ve Çevre İstatistikleri. Mevcut verilerin araştırılması ve yeni kanıtların geliştirilmesi. OECD Yayıncılık, Paris. <https://www.oecd.org/environment/brochure-gender-and-environmental-statistics.pdf>

People in Need (2022). "Nepal'de afet riskinin azaltılması (DRR) ve iklim değişikliğinde kadınların rolünü role-of-women-in-disaster-risk-reduction-8604qp". <https://www.peopleinneed.org>

PwC (2021). İklim Teknolojisinin Durumu 2021 Net sıfır için atılımları ölçeklendirme. <https://www.pwc.com/gx/en/services/sustainability/assets/pwc-the-state-of-climate-tech-2020.pdf>

Rigolini, J. (2021). "Sosyal Koruma ve İklim değişikliğine uyum ve azaltım için kilit bir kolaylaştırıcı". Tartışma belgesi No.2108. Dünya Bankası, Washington DC. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/36669/Social-Protection-and-Labor-A-Key-Enabler-for-Climate-Change-Adaptation-and-Mitigation.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rockefeller Vakfı (2022). "İnsanlar ve gezegen için küresel enerji ittifakı ve Afrika'daki altı ülkede kadınlar için yenilenebilir enerji alanında istihdam yaratacak kısa liste". Basın açıklaması. <https://www.rockefellerfoundation.org/news/global-energy-alliance-for-people-and-planet-and-shortlist-to-create-jobs-in-renewable-energy-for-women-across-six-countries-in-africa/>

Rodrigues M. (2022). İklim değişikliği cinsiyete dayalı şiddeti nasıl artırabilir? Nature. doi: 10.1038/d41586-022- 01903-9. Epub baskı öncesinde. PMID: 35831576. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35831576/>

Roy, S. (2020). Aila Siklonu Sonrası ve Bangladeş Sundarbans Ormanı'ndaki Shora Müslüman Kadınlarının Hareketlilik Hakları. İçinde: Leal Filho, W., Nagy, G., Borga, M., Chávez Muñoz, P., Magnuszewski, A. (eds) İklim Değişikliği, Tehlikeler ve Adaptasyon Seçenekleri. İklim Değişikliği Yönetimi. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-37425-9_32

İklimi Değiştiriyor (n.d.). COP27'de. (2022). <https://www.shechangesclimate.org/>

Shell Vakfı (2020). "How gender impacts insurance perceptions". <https://shellfoundation.org/app/uploads/2020/09/Shell-Foundation-Pula-Learning-Report.pdf>

KOBİ Finans Forumu (n.d.). "MSME Finance Gap". <https://www.smefinanceforum.org/data-sites/msme-finance-gap>

SMV Yeşil Çözümler (2020). SMV Yeşil Çözümler Öğrenme learning-report_Shell-Foundation.pdf Raporu. <https://shellfoundation.org/app/uploads/2020/08/SMV->

Tingbani I., Chithambo L., Taurigana V., Papanikolaou N. (2020). "Yönetim kurulunda cinsiyet çeşitliliği, çevre komitesi ve sera gazı gönüllü açıklamaları. İş Stratejisi ve Çevre". Cilt 29, Sayı 6, Eylül 2020. Pp 2194-2210 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/bse.2495>

Ekonomi ve Toplum için Kadın Forumu (2021). "Yeşil toparlanmaya liderlik eden kadınlar. Kadınları girişimcilik ve STEM alanlarında teşvik etmek, sürdürülebilir ve eşit bir dünya inşa etmeye yardımcı olacaktır". https://www.womens-forum.com/wp-content/uploads/2021/02/Women4ClimateAction_Report_220321_compressed.pdf

Trohanis, Z., Svetlosakova, Z., Carlsson-Rex H. (n.d.). "Doğu Asya ve Pasifik'te afet risk yönetimi". EAP DRM Bilgi Notları. Dünya Bankası Grubu, Washington DC. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/464071468262478918/pdf/634070BRI0Box30nder0M30web00PUBLIC0.pdf>

BM (1992). Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi. https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf

BM Habitat (2020). "Acı Gerçekler: Gelişmekte olan dünya kentlerinde ötekileştirilen kadınlar". <https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/06/harsh-realities-marginalized-women-in-cities-of-the-developing-world-en.pdf>

BM Kadın Birimi (2009). "Kadınlar, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve İklim Değişikliği". https://www.un.org/womenwatch/feature/climate_change/

BM Kadın Birimi (2014). "Kadınlar UN%20Women Vietnam US web.pdfafet planlamasına dahil ederek Vietnam'da kurtarılan hayatlar". <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2014/>

BM Kadın Birimi (2020). "Women in in-politics-map-2020Politics: 2020". <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/03/women->

BM Kadın Birimi (2020). "Balıkçılıkta kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi. Hint okyanusu kenarının mavi ekonomisinde". <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Womens-economic-empowerment-in-fisheries-in-the-blue-economy-of-the-Indian-Ocean-Rim-en.pdf>

BM Kadın Birimi (2021). "Afrika'da kadınlar için yeşil işler". https://africa.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Africa/Attachments/Publications/2021/11/20211206_UN%20WomenGreen%20Jobs_report-ENG%20webpages.pdf

BM Kadın Birimi (2021). "Pasifik'te kadınların afetlere karşı dayanıklılık programı". <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/10/programme-brief-womens-resilience-to-disasters-programme-in-the-pacific>

BM Kadın Birimi (2022). "Açıklayıcı: How tr/news-stories/explainer/2022/02/explainer-how-gender-inequality-and-climate-change-are-interconnectedinequality-and-climate-change-are-interconnected". <https://www.unwomen.org/>

BM Kadın Birimi (2022). "İklim değişikliği bağlamında kadınlara ve kız girls-in-the-context-of-climate-change-tr.pdfçocuklarına yönelik şiddetle mücadele". <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-03/Tackling-violence-against-women-and->

UNDP (2021). "İklim finansmanında toplumsal cinsiyet ve yoksulluk entegrasyonunun güçlendirilmesi için bir çerçeve. UNDP NDC Destek Programı ve İklim Değişikliği Finansmanının Yönetişiminin Güçlendirilmesi Programı" https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2021-12/UNDP-A-Framework-for-Enhancing-Gender-and-Poverty-Integration-in-Climate-Finance_0.pdf

UNDP (2022). "EmPower her, gelişmekte olan ülkelerdeki kadın enerji girişimcilerini ilerletmek için başlatıldı" <https://www.undp.org/news/empower-her-launches-advance-women-energy-entrepreneurs-developing-countries>

UNDP (2021). "İklim finansmanında toplumsal cinsiyet ve yoksulluk entegrasyonunun güçlendirilmesi için bir çerçeve. UNDP NDC Destek Programı ve İklim Değişikliği Finansmanının Yönetişiminin Güçlendirilmesi Programı" https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2021-12/UNDP-A-Framework-for-Enhancing-Gender-and-Poverty-Integration-in-Climate-Finance_0.pdf

UNDP (2013). "Kadınlar ve Gençler için Yeşil İşler. Yerel yönetimler ne yapabilir?". UNDP, New York. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/GreenJobs_web.pdf

UNHCR (2022). "Toplumsal Cinsiyet, Yerinden Edilme ve İklim Değişikliği". UNHCR, New York. <https://www.unhcr.org/5f21565b4.pdf>

UNEP (2022). "Around the world, cities race adapt changing climate" <https://www.unep.org/news-and-stories/story/around-climate-world-cities-race-adapt-changing-climate-to-a>

UNFCCC (n.d.). "Kayıp ve Zarara Giriş". <https://unfccc.int/topics/adaptation-and-resilience/the-big-picture/introduction-to-loss-and-damage>

UNFCCC (2022). "Paris Anlaşması kapsamında ulusal olarak belirlenen katkılar. Sekretarya tarafından hazırlanan sentez raporu". Şam el-Şeyh İklim Değişikliği Konferansı - Kasım 2022. unfccc.int/documents/619180

UNFCCC (2022). "İklim değişikliğinin cinsiyete göre farklılaşan etkilerinin boyutları ve örnekleri, değişimin araçları olarak kadınların rolü ve için fırsatlar. Sekretarya tarafından hazırlanan sentez raporu", Bonn İklim Değişikliği Konferansında sunulmuştur, Haziran 2022. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sbi2022_07.pdf

UNFPA (2021). "Çocuk Yaşta Evlilik ve Çevresel Krizler: Bir Kanıt Özeti." UNFPA Güney Afrika. https://esaro.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/child_marriage_and_environmental_crises_an_evidence_brief_final.pdf

UNICEF (2021). "Working with women and girls to centre gender equality in climate resilience" <https://www.unicef.org/Advocacy-Brief-2022.pdf>

UNIDO (2021). "Daha fazla kadın yeşil sanayiye geçişe nasıl güç katabilir?". UNIDO Viyana. <https://www.unido.org/news/how-can-more-women-power-transition-green-industry>

Birleşmiş Milletler Dünya Ticaret Örgütü (2019). "Turizmde kadınlara ilişkin küresel rapor. Second Edition". <https://www.unwto.org/publication/global-report-women-tourism-2-edition>

USAID (2020). "Double-duty cyclonehouse updates/oct-2020-double-duty-cyclone-shelters-house-shelters student in Bangladesh". <https://2017-2020.usaid.gov/bangladesh/program-students-bangladesh>

Wapner, Jessica (2020). "İklim değişikliği kadınları daha çok vuruyor, ancak Vietnam'da mücadele etmek için mangrovları dikeyyorlar". Global Center on Adaptation. <https://gca.org/climate-change-hits-women-harder-but-in-vietnam-theyre-planting-mangroves-to-fight-back/>

Women4Climate (n.d.). "Biz Kimiz." <https://w4c.org/who-we-sunlardır>

Kadınlar için İş ve Fırsatlar (2021). "Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi ve iklim değişikliği: A primer. WOW Helpdesk Guidance Note No.3". https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/980912/Guidance3-WEE-Climate-Change-Primer.pdf

Dünya Bankası (n.d.) "Equal Aqua: Kapsayıcı su kurumları platformu". Politika . Dünya Bankası Grubu, Washington DC. [https://www.worldbank.org/en/topic/water/brief/inclusive-water-institutions-platform#:~:text=The%20Equal%20Aqua%20\(EA\)%20is,benchmarking%20gender%20inclusion%20in%20water](https://www.worldbank.org/en/topic/water/brief/inclusive-water-institutions-platform#:~:text=The%20Equal%20Aqua%20(EA)%20is,benchmarking%20gender%20inclusion%20in%20water)

Dünya Bankası (2010). "İklim değişikliğine uyum ekonomisi. Sosyal sentez raporu". Dünya Bankası, Washington DC. <https://documents1.worldbank.org/curated/tr/853971468160501931/pdf/639120WP0Clima00Box0361531B0PUBLIC0.pdf>

Dünya Bankası (2016). Kentsel Üretken Güvenlik Ağı Projesi (UPSNP) (P151712). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/operations/project-detail/P151712https://projects.worldbank.org/>

Dünya Bankası (2018). Kenya: Yetersiz Hizmet Alan İlçeler için Şebekeden Bağımsız Güneş Enerjisine Erişim Projesi (P160009). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P160009>

Dünya Bankası (2019). Su Hizmetlerinde Kadınlar: Engelleri Aşmak. Dünya Bankası, Washington, DC. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32319> Lisans: CC BY 3.0 IGO.

Dünya Bankası. 2019. Bangladeş Sürdürülebilir Kıyı ve Deniz Balıkçılığı (P161568). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P161568>

Dünya Bankası (2019). Nijer - İkinci Nijer Adaptif Güvenlik Ağı Projesi (P166602). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P166602>

Dünya Bankası (2019). Tacikistan - Kırsal Elektrifikasyon Projesi (İngilizce). Washington, D.C.: Dünya Bankası Grubu. <http://documents.worldbank.org/curated/tr/179751563156091590/Tacikistan-Rural-Electrification-Project>

Dünya Bankası (2020). "Kosta Rika için ormanların geleceği cinsiyet dengesine bağlı". Dünya Bankası, Washington DC. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/10/07/for-costa-rica-the-future-of-forests-hangs-in-the-gender-balance>

Dünya Bankası (2020). "Toplumsal Cinsiyeti Kapsayıcı Kentsel Planlama ve Tasarım için El Kitabı". Dünya Bankası, Washington DC. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/publication/handbook-for-gender-inclusive-urban-planning-and-design>

Dünya Bankası (2020). Buenos Aires Hassas Alanlara Odaklı Su Temini ve Sanitasyon Programı. <https://documents1.worldbank.org/curated/tr/446491610294607812/pdf/Appraisal-Stage-Program-Information-Documents-PID-BUENOS-AIRES-WATER-SUPPLY-AND-SANITATION-WITH-A-FOCUS-ON-VULNERABLE-AREAS-PROGRAM-P172689.pdf>

Dünya Bankası (2020). Malawi Havza Hizmetleri İyileştirme Projesi (P167860). Projeler & Operasyonlar [worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P167860](https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P167860). <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P167860>. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P167860>

Dünya Bankası (2021). "EnABLE - Enhancing access to benefits while lowering emissions". Dünya Bankası, Washington DC. <https://www.worldbank.org/tr/topic/climatechange/brief/enable-enhancing-access-to-benefits-while-lowering-emission>

Dünya Bankası (2021). Güney Sudan Dirençli Tarımsal Geçim Kaynakları Projesi (P169120). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P169120>

Dünya Bankası (2021). Sırbistan Demiryolu Sektörü Modernizasyonu (P170868). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P170868> <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P170868>

Dünya Bankası (2022). Zambiya COMACO Peyzaj Yönetimi (P144254). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P144254> <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P144254>

Dünya Bankası (2022). Güney Sudan Toplum Direncinin ve Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi Projesi (P169949). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P169949> <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P169949>

Dünya Bankası (2022). Yerel Liderlikli İklim Eylem Programının Finansmanı (P173065). Projeler & Operasyonlar. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P173065> <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P173065>

Dünya Bankası Grubu (2019). İklim Değişikliğine Uyum ve Dayanıklılık Eylem Planı. Daha dirençli bir gelecek için riskleri yönetmek. Washington DC: Dünya Bankası. © Dünya Bankası <https://documents1.worldbank.org/curated/en/519821547481031999/The-World-Bank-Groups-Action-Plan-on-Climate-Change-Adaptation-and-Resilience-Managing-Risks-for-a-More-Resilient-Future.pdf>

Dünya Bankası Grubu (2021). Dünya Bankası Grubu İklim Değişikliği Eylem Planı 2021-2025: Yeşil, Dirençli ve Kapsayıcı Kalkınmanın Desteklenmesi. Dünya Bankası, Washington, DC. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35799> Lisans: CC BY 3.0 IGO.

Dünya Bankası Grubu (2022). Kamerun Ülke İklim ve Kalkınma Raporu. CCDR Serisi. Dünya Bankası, Washington, DC. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/38242> Lisans: CC BY-NC-ND. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/38242/EnglishReport.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Dünya Bankası Grubu (2022). Malawi Ülke İklim ve Kalkınma Raporu. CCDR Serisi. Dünya Bankası, Washington, DC. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/38217> Lisans: CC BY-NC-ND. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/38217/P1772201ced75ce9182e7142761bde013662bca4fe42.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Dünya Bankası Grubu (2022). Türkiye Ülke İklim ve Kalkınma Raporu. CCDR Serisi. Washington, DC: Dünya Bankası. © Dünya Bankası. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37521> Lisans: CC BY 3.0 IGO. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/37521/Turkiye-CCDR-Full-Report.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Dünya Ekonomik Forumu (2021). Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2021. Insight Report 2021. [gender-gap-report-2021](https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2021) <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2021>

Dünya Ekonomik Forumu (2022). Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2022. Insight Report 2022. <https://www3.weforum.org/docs/WEF-GGGR-2022.pdf>

Dünya Gıda Programı (2021). "İklim Krizi ve Yetersiz Beslenme: A case for acting now". <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000131581/download/?ga=2.103849600.1891688317.1662474042-886457881.1660660754>

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2014). "Toplumsal Cinsiyet, İklim Değişikliği ve Sağlık". https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/144781/9789241508186_eng.pdf

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2021). "İklim değişikliği ve sağlık". <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>

Dünya Üretim Vakfı (n.d.). "Üretimde Kadınlar". Dünya Üretim Vakfı. <https://worldmanufacturing.org/women-in-manufacturing/>

World Wildlife Fund (2019). "İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için deniz topluluklarındaki kadınların güçlendirilmesi". <https://www.wwf.org.uk/downloads/wwf-genderequalityandfisheriespolicybrief.pdf>

Zhen, Sina (2022). "Ulaşımda cinsiyet uçurumunu kapatan iki şehir ve buna liderlik eden kadınlar". ICLEI Local Governments for Sustainability. <https://sustainablemobility.iclei.org/two-cities-bridging-the-gender-gap-in-transportation-and-the-women-leading-it/>